

**”Että se on oikeestaan semmonen iso muutos, kun se
aikasemmin oli koko ajan sitä perhearkea.” -
Vanhempien kokemukset arjesta eron jälkeen**
Roosa Marjomaa

Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma
Monografiamuotoinen
Kevätlukukausi 2024
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Marjomaa, Roosa. 2024. "Että se on oikeestaan semmonen iso muutos, kun se aikasemmin oli koko ajan sitä perhearkea." – Vanhempien kokemukset arjesta eron jälkeen. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 48 sivua + liitteet.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin vanhempien kokemuksia arjesta eron jälkeen. Tutkimuksen tavoitteena oli kuvailla, miltä eronneiden vanhempien arki näyttää ja kokivatko vanhemmat eron tuoneen muutoksia heidän arkeensa.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja sen aineisto oli kerätty puolistrukturoidulla teemahaastattelulla osana Jyväskylän yliopiston sekä Ensi- ja turvakotien liiton Vanhemmuus eron jälkeen -tutkimushanketta. Tämän tutkimuksen aineisto koostui suuremmasta haastattelijoukosta satunnaisesti valituista yhdeksän äidin ja yhdeksän isän haastattelusta (N=18). Tutkimusaineisto on analysoitu aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä.

Tutkimustulosten mukaan sekä äidit että isät valtaosin kuvailivat arjessaan tapahtuneen jonkinlaisia muutoksia eron jälkeen. Tuloksista erottui kuusi yläluokkaa: "Muutokset vastuissa ja velvollisuuksissa", "Muutokset talous- ja asumisjärjestelyissä", "Muutokset arjen aikatauluissa", "Arjessa ei muutoksia", "Muutokset henkilökohtaisessa hyvinvoinnissa" ja "Muutokset ihmissuhteissa".

Tutkimuksessa havaittiin vanhempien eron olevan suuri elämänmuutos, joka heijastuu yksilön ja koko perheen arkeen. Vaikka ero toi mukanaan myös raskaalta tuntuvia muutoksia, kuvasi osa vanhemmista muutoksia kuitenkin myös myönteiseen sävyyn. Erolla ei myöskään koettu olevan kielteisiä vaikutuksia esimerkiksi suhteeseen omiin lapsiin, vaan päinvastoin suhteen nähtiin ennemmin lähentyneen eron jälkeen.

Asiasanat: vanhemmuus, arki eron jälkeen, eroäitiys, eroisyys, laadullinen sisällönanalyysi

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO	5
2 VANHEMMUUDEN ARKI ERON JÄLKEEN	7
2.1 Arki käsitteenä.....	7
2.2 Arki eron jälkeen.....	8
2.3 Huoltajuus ja asumisjärjestelyt eroperheissä.....	10
2.4 Isänä ja äitinä eroarjessa.....	12
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	16
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	16
3.2 Tutkimuksen konteksti	16
3.3 Tutkittavat ja aineiston keruu	17
3.4 Aineiston analyysi	19
3.5 Eettiset ratkaisut.....	23
4 TULOKSET	25
4.1 Muutokset henkilökohtaisessa hyvinvoinnissa.....	26
4.2 Muutokset ihmissuhteissa	28
4.3 Muutokset vastuissa ja velvollisuuksissa.....	29
4.4 Muutokset talous- ja asumisjärjestelyissä	31
4.5 Muutokset arjen aikatauluissa	33
4.6 Arjessa ei muutoksia.....	34
4.7 Yhteenveto tuloksista	36
5 POHDINTA	38
5.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	38

5.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet	42
LÄHTEET	45
LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Vanhemmuus on ajaton aihe, joka liittyy jollain tapaa suuren osan väestöstä elämään. Arkitutkimus taas on tärkeä aihepiiri, sillä meistä jokainen elää jatkuvasti omaa arkeaan ja tämä tekeekin arjesta sellaisen teeman, joka koskettaa meistä jokaista. Arki koostuu päivittäisistä askareistamme, tunteistamme ja toimistamme (Böök & Mykkänen, 2017). Vanhemmuuteen liitetään usein automaattisesti miellelyhtymä myös perheestä ja erityisesti yhteisen talouden jakavasta ydinperheestä. Kuitenkin myös eroja tapahtuu jatkuvasti, joten on tärkeä tarkastella niiden vaikutuksia arkeen.

Suomessa on vuosina 1990–2022 solmittu vuosittain noin 20 000–30 000 avioliittoa ja avioeroja taas on näinä vuosina ollut vuosittain noin 11 000–14 000 (Suomen virallinen tilastokeskus SVT, 2022). Lähivuosina avioerojen määrä on ollut hienoisessa laskussa, mutta niin on myös solmittujen avioliittojen määrä (Suomen virallinen tilastokeskus SVT, 2022). Eroja tapahtuu toki myös sellaisista suhteista, joissa osapuolet eivät ole avioliitossa keskenään.

Ero nähdään jonain sellaisena, joka ei mahdu ajatukseemme ideaalista perheestä, mutta on kuitenkin väistämättäkin osa nykyaikaista, moninaisempaa perhe-elämää (Castrèn, 2015). Perhemuodot ovat muuttuneet ajan saatossa, kun useiden perheiden muodostamista ruokakunnista siirryttiin 1950- ja 1960-lukujen aikana vanhempien ja lapsien muodostamiin ydinperheisiin (Korvela & Tuomi-Gröhn, 2014). Tämän kehityksen ja avioerojen seurauksena alkoi muodostua myös yhden vanhemman perheitä ja myöhemmin 1990- ja 2000-luvuilla myös uusperheitä avioerojen yhä yleistyessä (Castrèn ym., 2019). Lukuja 1980 ja 1990 voidaankin pitää aikakautena, jolloin yhteiskunta alkoi sopeutua eroihin ja niiden yleistymiseen (Castrèn ym., 2019).

Suhtautuminen eroihin on vuosien aikana muovautunut kolmen eri vaiheen kautta: kielletty ero, torjuttava ero ja hyväksytty ero (Castrèn ym., 2019). Näistä kolmesta vaiheesta kahden ensimmäisen aikana eroa on pidetty jonain, joka uhkaa yhteiskuntaa tai aiheuttaa sille ja yksilölle jonkinlaisia haittoja, kun

taas kolmannen aikana ero on nähty jo yksilöllisenä elämänratkaisuna. Avo- ja avioerojen lisääntyminen on laajentanut yleistä käsitystä myös siitä, mikä ja millainen perhe on (Hakovirta & Broberg, 2014, s. 114). Ero voidaankin nähdä jännitteisenä ilmiönä, joka samanaikaisesti ei täysin sovi ideaaliin ajatukseen perheestä, mutta toisaalta on ajan saatossa tavanomaistunut ja vakiintunut osaksi suomalaisten perhe-elämää (Castrèn, 2015).

Tässä pro gradu -tutkielmassa pyrin kuvaamaan vanhempien arkea eron jälkeen. Keskityn myös tuomaan esille vanhempien kokemuksia arkeen liittyvistä muutoksista eron jälkeen. Jokaisella meillä on oma arkemme, jota ymmärrettävästi muovaa esimerkiksi työmme, perheemme ja rutiinimme.

2 VANHEMMUUDEN ARKI ERON JÄLKEEN

2.1 Arki käsitteenä

Arkielämä nähdään vaikeasti määriteltävänä käsitteenä, sillä se on samaan aikaan sekä teoreettinen käsite että jokaista henkilökohtaisesti koskettava kokemus (Korvela & Rönkä, 2014). Arkea ja sen käsitettä voi olla vaikea tunnistaa, koska sille ei ole olemassa selkeitä raameja (Felski, 2000). Arki on samaan aikaan ikään kuin synonyyminä tavanomaiselle, mutta kuitenkin vaikeasti määriteltävissä (Felski, 2000). Vaikka jokaisella meillä on oma käsityksemme arjesta ja siihen kuuluvista tekijöistä, on sen käsitettä kuitenkin tärkeä avata myös tämän tutkimuksen kannalta.

Arkielämää voidaankin määritellä esimerkiksi näillä yhteisillä tekijöillä: arkielämällä ei ole selviä rajoja, arkielämälle olennaista ovat päivärytmit sekä rutiinit ja ihmiset tuottavat arkea koko ajan (Korvela & Rönkä, 2014). Korvela ja Rönkä (2014) korostavatkin arjen käsitteen määritelmää tavallisena, jokapäiväisenä elämänä. Kaiken kaikkiaan arki voidaan nähdä yksinkertaisesti arkipäiväisten toimintojemme jatkumona, joka muodostaa pohjan kaikelle muulle toiminnallemme (Felski, 2000). Arki luokin siis omalla tavallaan pohjaa, jonka päälle rakennamme elämäämme.

Eräässä määritelmässä on arkielämän ajallisuuden koettu liittyvän toistoon, arjen paikallistuvan kotiin ja arjen kokemuksen liittyvän tavanmukaisuuteen (Korvela & Rönkä, 2014). Böökin & Terävän (2017) aiemmassa tutkimuksessa taas arkea pidettiin melko "tavallisena elämänä", johon kuului läheisiä ihmisiä, tunteita, tekoja ja vastuuta. Samassa tutkimuksessa arkeen liitettiin myös erilaisia aikatauluja ja rutiineja sekä kodin sisällä että muissa ympäristöissä. Myös Felskin (2000) tutkimus yhdistää arjen kodin sisäisiin sekä ulkoisiin rutiininomaisiin toimintoihimme.

Arkielämän käsitteeseen voidaan tämän lisäksi lisätä myös terveystieteelliset, moraaliset ja henkiset asiat sekä vuorovaikutukselliset tekijät (Korvela & Rönkä, 2014). Arjen ilmiöitä voidaan myös tarkastella sekä

perheen että sen ulkopuolisen yhteisön, kuten työn ja perheen yhteensovittamisen näkökulmasta (Korvela & Rönkä, 2014). Suurella osalla työikäisistä ihmisistä arki rakentuukin töiden ja perhe-elämän ympärille (Böök & Mykkänen, 2017). Suomalaiset lapsiperheet kuvaavatkin arkeaan kiireiseksi ja rutiininomaiseksi, sekä toistuvaksi ja sykliseksi (Böök & Mykkänen, 2017).

Arjen käsite liittyy myös sukupuolten väliseen työnjakoon sekä kulttuurin että käytännön kautta (Jokinen, 2005). Arkisina asioina voidaan pitää esimerkiksi ruonlaittoa ja kodin viihtyvyyden rakentamista, joille on yhteiskunnassamme yhteisesti luotu arjen käsite (Jokinen, 2005). Kulttuurissamme yleisesti kautta aikojen naiset ovat tehneet suurimman osan näistä arkeen liittyvistä kotitöistä (Jokinen, 2005; Sihto ym., 2018). Monet assosioivatkin edelleen arkeen liittyväksi ensimmäisenä kotona puuhastelevan naisen tai äidin, kun taas miehet liitetään usein työn tekemiseen ja talousasioiden hoitamiseen (Jokinen, 2005). Vaikka tämä näkökulma onkin mahdollisesti yhteiskunnallisessa murroksessa, ovat sen vaikutukset käsityksemme vanhemmuuden arjesta tärkeää huomioida.

2.2 Arki eron jälkeen

Suurin osa ihmisistä solmii avioliiton sillä olettamuksella, että suhde tulee olemaan elinikäinen ja tämän vuoksi ero puolisoista on usein kipeä kokemus (Amato, 2000). Suomessa on kuitenkin 1990-luvun alusta saakka purettu vuosittain noin 13 000 avioliittoa (Suomen virallinen tilastokeskus SVT, 2022). Monet tutkimukset alkavat olettamuksella, että parisuhteen katkeaminen on stressaava siirtymä, johon aikuisten ja lasten tarvitsee sopeutua (Amato, 2000). Kun elämässä tapahtuu mittavia muutoksia, tulee tällöin arjelle usein turvasataman kaltainen rooli (Jokinen, 2005). Eroperheissä tavoitteena usein onkin uudelleen normalisoitua arki (Linnavuori ym., 2021).

Perheen elämäntapaan olennaisesti vaikuttavat normatiiviset elämäntapahtumat, joiden odotetaan tapahtuvan tietystä järjestyksessä (Ruoppila, 2014). Näitä elämäntapahtumia voivat olla esimerkiksi avioituminen, läheisen menettäminen ja lasten hankinta. Elämäntapahtumien vaikutukset

voivat olla myönteisiä, neutraaleja tai kielteisiä, eivätkä ne vaikuta vain niitä kokevaan yksilöön, vaan myös muihin henkilön elämään sidoksissa oleviin henkilöihin (Ruoppila, 2014). Jokaisella yksilöllä voi mahdollisesti olla oma näkemyksensä näistä elämäntapahtumista ja odotuksista niiden suhteen, mutta niitä voidaan kuitenkin määritellä myös yleisellä tasolla. Ruoppilan (2014) mukaan yksi tällainen elämänkulun merkittävistä tapahtumista on ero, erityisesti avioliiton purkautuminen.

Vanhempien ero aiheuttaa suuria muutoksia niin kotiin ja asumisjärjestelyihin, perheen arkeen kuin ihmissuhteisiin (Linnavuori ym., 2021). Eron jälkeen edessä on uuden arjen ja elämän rakentuminen, joka vie yksilöltä paljon voimavaroja (Linnavuori ym., 2021). Äskettäin eronneita vanhempia kuormittavat erityisesti työn ja perheen yhteensovittaminen sekä taloudelliseen tilanteeseen tulleet muutokset, mikäli se muuttuu aiempaa heikommaksi (Linnavuori ym., 2021). Vanhempien ero saattaa myös vähentää aikuisten resursseja ja voimavaroja, jolloin lapsen kanssa ei välttämättä ole yhteistä aikaa entisen tavoin (Linnavuori ym., 2021).

Vanhempien eron yhteydessä keskiössä ovat kysymykset lapsen huollosta ja asumisjärjestelyistä. Eronneilla vanhemmilla on ollut 1970-luvulta lähtien oikeus lastensa yhteishuoltajuuteen (THL, 2022). Vuoden 2021 tilastoissa 77 % eronneista vanhemmista sopi lapsen yhteishuoltajuudesta, 20 % päätyi yksinhuoltajuuteen äidille ja 3 % yksinhuoltajuuteen isälle (THL, 2022). Näiden tilastoiden valossa voidaankin todeta, että yksinhuoltajuustilanteissa huoltajuus useimmin ratkaistaan äidin hyväksi.

Vanhemmuus ei pääty eroon, vaan vanhemmat ovat myös eron jälkeen vastuussa lapsensa emotionaalisista, taloudellisista ja fyysisistä tarpeista (Amato ym., 2011). Eron jälkeen vanhempien tehtävänä on kehittää heille sopiva yhteistyövanhemmuuden malli, joka molempien vanhempien panoksella voi merkittävästi vähentää eroon liittyviä negatiivisia vaikutuksia erityisesti lapsen elämässä (Amato ym., 2011). Useat tutkimukset eron jälkeiseen vanhemmuuteen liittyen osoittavatkin, että hyvät välit entiseen puolisoon parantavat myös eron jälkeisen vanhemmuussuhteen laatua (Gürmen ym., 2017; Lamela ym., 2015).

Vanhemmuus on usein iso osa yksilön ja koko perheen elämää ja näin ollen toimiva yhteistyövanhemmuus voikin mahdollistaa vanhemmille myös toimivamman arjen.

Kehityopsykologiset näkökulmat sekä kulttuuri, jossa elämme korostavat ajatusta siitä, että pysyvä koti ja perhe luovat lapselle turvallisen kiintymyssuhteen ja vakaan identiteetin (Forsberg, 2018). Tästä näkökulmasta tarkastellen perheen rakennemuutokset näyttävät olevan poikkeama normaalista (Forsberg, 2018). On kuitenkin tavanomaista, että koti ja perhe ovat erillisiä asioita, joihin liittyy myös mahdollista vaihtuvuutta (Forsberg, 2018). Tätä vaihtuvuutta aiheuttavat esimerkiksi erilaiset henkilökohtaiset kriisit, kuten vanhempien avioero (Forsberg, 2018).

Böökkin ja Terävän (2018) aiemmassa tutkimuksessa ero näyttäytyi arjen kahtia jakavana tekijänä, jossa arki jakautui arkeen lasten kanssa ja arkeen ilman lapsia. Arkea määrittelevätkin vahvasti perhemuoto ja sen hetkinen elämäntilanne (Böök & Terävä, 2018). Myös Hokkasen (2005, s. 132) väitöskirjassa ilmeni, että koska vanhemmat eivät liiku eron jälkeen kahden kodin välillä kuten lapset, kokevat he kotinsa eri tavoin eri aikoina riippuen siitä, ovatko lapset siellä vai toisessa kodissaan. Lasten ollessa muualla vanhemmat kertoivat sekä positiivisista kokemuksista oman tilan saamisesta että negatiivisista tunteista kodin ajoittaiseen kodittomuuden tunteeseen liittyen (Hokkanen, 2005, s. 132-133).

2.3 Huoltajuus ja asumisjärjestelyt eroperheissä

Arkisuuden käsite liitetään usein kotiin, perheeseen ja vanhemmuuteen, mutta arkea ei kuitenkaan voida pitää perheen synonyyminä (Jokinen, 2005). Arki koskettaa kaikkia ja arkea elävät kaikki. Myös esimerkiksi eroperheet elävät arkea, huolimatta siitä, että ne eivät täysin vastaisi ajatusta perinteisimmän mallisesta ydinperheestä. Eron jälkeisiä perhetilanteita onkin monenlaisia. Lapsi voi esimerkiksi asua virallisesti äitinsä luona ja tavata isäänsä enemmän tai vähemmän säännöllisesti (Huttunen, 2001, s. 99). Lapsella voi myös olla selkeästi

kaksi kotia siten, että hän viettää molempien vanhempiensa luona yhtä paljon aikaa, esimerkiksi asumalla vuoroviikoin molemmissa kodeissaan (Huttunen, 2001, s. 99). Aikaisemmin yleisimmässä sovitussa asumisjärjestelyssä lapsen lähivanhempi on ollut äiti ja lapsi viettänyt etävanhempansa eli isän luona joka toisen viikonlopun perjantai-illasta sunnuntai-iltaan ja puolet loma-ajoistaan (Huttunen, 2001, s. 99). Yhteisen lapsen lähivanhempi on edelleen merkittävästi useammin äiti, kuin isä (THL, 2022), mutta eroperheiden rakenteet ovat kuitenkin jonkin verran muuttuneet aiemmasta ja nykyisin yhteishuoltajuus ja erilaiset asumisjärjestelyt ovat aiempaa suuremmassa roolissa (Linnavuori ym., 2021). Tässä tutkielmassa tarkoitan lähivanhemmalla vanhempaa, jonka luona lapsi pääsääntöisesti asuu ja etävanhemmalla vanhempaa, jonka luona lapsi viettää lyhyempiä sovittuja aikoja.

Huoltajuusjärjestelyt saattavat vaikuttaa vanhemman osallisuuteen lapsensa elämässä. Kalmijn (2015) tutkimuksessa näin on todettu olleen erityisesti isillä. Usein lapsen ja etävanhemman väliset kontaktit vähenevät vanhempien eron jälkeen, kun lapsi ja vanhempi eivät enää jaa jatkuvasti jokapäiväistä arkeaan (Grätz, 2017). Tämä taas usein vaikuttaa negatiivisesti lapsen ja etävanhemman väliseen suhteeseen (Grätz, 2017). Sen sijaan ero saattaa vaikuttaa vähemmän kielteisesti lapsen ja lähivanhemman, eli usein äidin, väliseen suhteeseen (Grätz, 2017). Tällöin äidin ja lapsen suhde saattaa jopa parantua eron seurauksena, sillä äiti saattaa myös pyrkiä toiminnallaan korvaamaan puuttuvaa vanhempaa lapsen arkielämässä (Grätz, 2017).

Vanhempien ero nähdään eräänlaisena riskitekijänä sekä lasten että aikuisten elämässä (Lamela ym., 2015). Avioero ei kuitenkaan välttämättä itsessään laukaise esimerkiksi lasten mielenterveysongelmia, vaan suurempana riskitekijänä voidaan ennemminkin nähdä eroa edeltävä ja eron jälkeinen aika perheessä (Lamela ym., 2015). Esimerkiksi jatkuvat ristiriitatilanteet vanhempien välillä pitävät yllä lapsen stressitilaa ja horjuttavat samalla turvallisuudentunnetta (Linnavuori ym., 2021). Tällöin ero voidaan nähdä myös eräänlaisena pelastuksena kaikkia perheen osapuolia kuormittavasta tilanteesta (Linnavuori ym., 2021). Vaikka ero voidaankin siis nähdä yksilöä ja perhettä

kuormittavana tekijänä, kuormitusta voikin lisätä myös esimerkiksi vanhempien välinen kiristynyt ilmapiiri, joka saattaa usein edeltää eroa.

Jotkut tutkijat pitävät kahden vanhemman perhettä yhteiskunnan ja sekä vanhempien että lasten kannalta parhaana vaihtoehtona, jossa aikuiset kokevat vakautta ja lapset kasvavat terveiksi, päteviksi ja tuottavaksi kansalaisiksi (Amato, 2000). Sen sijaan toiset taas ajattelevat lasten kehittyvän yhtä lailla erilaisissa perherakenteissa ja avioeron olevan mahdollisesti hyvä asia, joka saattaa tilapäisestä stressistä huolimatta antaa aikuisille uuden mahdollisuuden onneen ja lapsille vakaamman kotiympäristön (Amato, 2000). Uusperheet eivät ole maailmalla uusi ilmiö (Linnavuori ym., 2021). Silti perinteinen eroamaton ydinperhe tuntuu olevan yhteiskunnassamme vahvasti ihannoitu ideaalimalli, jota käytetään eräänlaisena peilinä muille perhemuutoksille (Linnavuori ym., 2021).

2.4 Isänä ja äitinä eroarjessa

Sen lisäksi, että puhutaan yleisesti vanhemmuudesta ja tässä kontekstissa myös erovanhemmuudesta, on tärkeää puhua erikseen isyydestä ja äitiydestä (Kettunen & Salonen, 2019, s. 65). Tällöin tulevat käsitellyiksi myös perinteiset rooliodotukset, ajatukset sekä tunnesuhde lapseen (Kettunen & Salonen, 2019, s. 65). Jos puhutaan pelkästä vanhemmuudesta, häivyttää se toistaiseksi yhteiskunnassamme merkittävän seikan, jossa äidit ja isät mahdollisesti tekevät eri asioita (Jokinen, 2005; Hokkanen, 2005). Myös kulttuurisesti ajateltuna äideiltä ja isiltä on odotettu erilaisia asioita (Jokinen, 2005; Hokkanen, 2005).

Eron jälkeen tyypillisemmin äideillä on vähemmän niin sanottua uutta työtä, sillä usein he tekevät jo valmiiksi suuren osan huolenpidollisista tehtävistä perheen sisällä (Hokkanen, 2005, s. 127). Äidit saattavat helposti eron jälkeen hoitaa myös isälle kuuluvia asioita, kuten pestä lasten vaatteet sekä ennen että jälkeen isän luona vietetyn ajan (Hokkanen, 2005, s. 127). Vaikka sukupuoliroolit ovat jatkuvasti muuttumassa yhteiskunnassamme yhä väljemmiksi, elää yhä

myös vanhanaikainen käsitys ”miesten ja naisten töistä”. Erityisesti äidin rooli onkin ollut yksi tiukimmista sosiaalisista rooleista (Jokinen, 1996, s. 13).

Hokkanen (2005, s. 94) toteaa väitöskirjassaan, että useiden perinteisten uskomusten mukaan äidit ovat parempia lastenhoidossa ja näin ollen heille kuuluisi siitä myös päävastuu. Tällöin äidin ja pienen lapsen välinen suhde saattaa näyttäytyä täysin välttämättömänä ja isän suhde lapseen vähemmän tärkeänä (Hokkanen, 2005, s. 95). Samassa väitöskirjassa pohditaan, että lasten asuessa isän luona vanhempien eron jälkeen syntyy usein myös negatiivisia epäilyksiä äitiä kohtaan. Isä taas on nähty usein pakkotilanteessa olevana ja naisellisena ”äitihahmona”, jonka nainen on jättänyt ikään kuin pulaan lasten kanssa (Hokkanen, 2005, s. 95–96). Tämä kuitenkin perustuu hyvinkin vanhaan käsitykseen siitä, että äiti hoitaa kodin ja lapset, ja isä ansaitsee elannon (Hokkanen, 2005, s. 95–96). Ei siis voida vetää suoraa johtopäätöksiä siitä, että yhteiskunnan odotukset yksilön rooleista näyttäytyisivät nykypäivänäkin vain tällä tavoin.

Kuten aiemmin tuotiin jo esille, on äiti useimmiten lapsen lähivanhempi. Isä ja lapsi saattavat kuitenkin viettää esimerkiksi loma-ajoilla yhdessä pitkiäkin aikoja, ja isä saattaa olla tiiviistikin mukana lapsen elämässä (Huttunen, 2001, s. 99). Silti usein isän luona käyminen sanoitetaan sen kestosta ja säännöllisyydestä huolimatta esimerkiksi vierailuksi, ja lapsen oikean kodin nähdään olevan äidin luona (Huttunen, 2001, s. 99). Tämän tyylinen isien vanhemmuuden vähättely saattaa osaltaan luoda vahingollista stigmaa eroisien vanhemmuudelle yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Vähättely saattaa luoda myös vähemmyyden tunnetta isille itselleen. Vanhemmuuteen liittyvissä keskusteluissa olisikin tärkeä huomioida sen vaikutuksia yksilöiden kokemuksiin ja tuntemuksiin sekä yksilöllisellä että yhteiskunnallisella tasolla.

Mikään ulkopuolinen taho ei estä sitä, että lapsi voisi viettää isänsä luona enemmän aikaa kuin virallisen sopimuksen mukaan (Huttunen, 2001, s. 99). Valitettavasti yleisempää kuitenkin varsinkin aiemmin on ollut, että tapaamisia yritetään vähentää, jolloin myös isän ja lapsen yhteinen aika vähenee (Huttunen, 2001, s. 99). Monissa eroissa etävanhemman ja lapsen yhteinen aika jääkin niin

niukaksi, ettei se mahdollista tarpeeksi läheistä ihmissuhdetta (Huttunen, 2001, s. 109). Eron jälkeinen isyyden mahdollinen haurastuminen ja jopa päättyminen on noussut huolenaiheeksi myös perheasiantuntijoiden keskuudessa (Hakovirta & Broberg, 2014, s. 114). Eron tuomat negatiiviset vaikutukset isän osallisuudelle näyttäytyvät aiemmissa tutkimuksissa erityisesti perheissä, joissa vanhemmat ovat alhaisesti koulutettuja (Grätz, 2017; Kalmijn, 2015). Isä-lapsisuhteen on myös alun perinkin todettu usein olevan parempi perheissä, joissa on korkeampi koulutustaso (Kalmijn, 2015).

Jotkin eroprosessit kehittyvät isien kannalta niin, että isä vähitellen käy yhä harvinaisemmaksi lasten arkielämässä (Huttunen, 2001, s. 109-111). Kun etävanhempi menettää kosketuksen lapsen arkeen, vähenee myös hänen vaikutusvaltansa lapsen arkisiin asioihin ja tällöin myös lapsi saattaa alkaa tuntua vieraalta (Huttunen, 2001, s. 109-111). Yhdeksi syyksi etävanhemman mahdolliselle etäntymiselle saattaa muodostua erohetkien ja jatkuvan kaipauksen aiheuttama psyykinen kuormitus (Huttunen, 2001, s. 112). Näitä osaltaan voi myös vahvistaa esimerkiksi tapaamisoikeuteen liittyvät sopimusrikkomukset ja tapaamisiin liittyvät pettymykset (Huttunen, 2001, s. 112).

Vaikka eron on joissain tapauksissa nähty heikentävän isän ja lapsen välistä suhdetta, ei tämä kuitenkaan toteudu kaikissa tapauksissa (Kalmijn, 2015). Laadukkaasti rakentuvalle isien etävanhemmuudelle tärkeintä olisi jo lapsen syntymästä alkanut sitoutuminen, jolloin lapsi tulee läheiseksi vanhemman kanssa (Huttunen, 2001, s. 116). Kun lapsen ja isän suhde on vakaalla pohjalla, pyrkii isä todennäköisimmin myös erotilanteessa ylläpitämään suhdetta lapseen muuttuvista olosuhteista huolimatta ja taistelemaan tarvittaessa oikeuksistaan arkivanhemmuuden suhteen (Huttunen, 2001, s. 116).

Ero on kokonaisvaltainen elämänmuutos ja vanhempien ero saattaa vaikuttaa myös muihin ihmissuhteisiin, kuin vain vanhempien ja lasten välisiin. Vanhempien erolla saattaa olla mahdollisia vaikutuksia myös esimerkiksi isovanhempisuhteeseen sekä lapsen että vanhempien osalta. Jos lapsi esimerkiksi viettää eron jälkeen enemmän aikaa toisen vanhemman luona, saattaa tällöin

suhde toisen vanhemman puoleisiin isovanhempiin etääntyä (Linnavuori ym., 2021).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on kuvailla vanhempien kokemuksia heidän arjestaan eron jälkeen. Ero oman lapsen vanhemmasta on yleinen ilmiö yhteiskunnassamme ja kokemukset arjesta koskettavat kaikkia. Tämän vuoksi onkin tärkeää tutkia, kuinka arki koetaan ja millaisia muutoksia ero on siihen mahdollisesti tuonut.

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymykseksi muodostui:

1. Millaista arki on eron jälkeen vanhempien kokemana?

3.2 Tutkimuksen konteksti

Tämän tutkimuksen lähestymistavasta on löydettävissä piirteitä fenomenologiasta. Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa ihminen on sekä tutkimuksen kohteena että tutkijana (Varto, 1992). Tällöin tutkimuksen perustana on ihmiskäsitys eli se, millainen ihminen on tutkimuskohteena ja tiedonkäsitys eli se, miten kohteesta saadaan inhimillistä tietoa ja millaista tuo tieto on luonteeltaan (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Fenomenologisen tutkimuksen kannalta tärkeitä käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys (Laine, 2010, s. 28–29; Patton, 2002, s. 482; Tuomi & Sarajärvi, 2018). Fenomenologiassa tutkitaan siis ihmisten kokemuksia. Tämän tutkimuksen kannalta on oleellisen tärkeää päästä käsiksi juuri ihmisten kokemuksiin, sillä ne ovat tutkimuskysymyksen keskiössä.

Hermeneutiikka taas tulee mukaan tutkimukseen tulokinnan tarpeen myötä (Laine, 2010, s. 31). Kun aineisto on koottu haastattelemalla, on tällöin haastateltava sanoittanut omia kokemuksiaan, joille tutkija pyrkii löytämään

ilmaisujen kautta oikean tulkinnan (Laine, 2010, s. 31). Hermeneuttinen ymmärtäminen voikin tarkoittaa tutkittavan aiheen ilmiöiden merkitysten oivaltamista (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Myös tässä tutkimuksessa pyrin luomaan merkityksiä tutkittavien kertomuksille kokemuksistaan.

3.3 Tutkittavat ja aineiston keruu

Tutkielmassani käytin haastatteluaineistoa, joka on kerätty Jyväskylän yliopiston Vanhemmuus eron jälkeen -tutkimushankkeeseen ja aineisto on tuotettu yhteistyössä Ensi- ja turvakotien liiton kanssa. Tutkimushankkeen laadullinen haastatteluaineisto on kerätty vuosina 2018-2019 ja siihen sisältyy eronneiden vanhempien haastattelut (N = 27), joihin kuului 16 äitiä ja 11 isää. Tähän graduun rajasin aineistosta tutkittaviksi satunnaisesti 9 äitiä ja 9 isää (N = 18). Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtaisesti aineiston koko ei vaikuta tutkimuksen onnistumiseen, vaan suurempi merkitys on sisällöllä (Eskola & Suoranta, 1998). Päädyin rajaamaan tutkittavia satunnaisotannalla. Satunnaisotanta on otantamenetelmä, jossa jokaisella yksiköllä, eli tässä tutkimuksessa haastatellulla äidillä tai isällä on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi osaksi otantajoukkoa (Thompson, 2012). Samalla kuitenkin varmistin, että tutkimusotantani tulee sisältämään saman määrän isiä ja äitejä, jotta voisin mahdollisesti nostaa tutkimuksessani esiin myös heidän välisiään eroja, mikäli se on tutkimuksen kannalta validia. Käytännössä siis suoritin satunnaisotannan ensin niin, että valittavana oli vain äitejä ja sitten vain isiä.

Kaikki haastatteluun osallistuneet olivat eläneet ja eronneet heterosuhteesta. Kuitenkin esimerkiksi lasten lukumäärä, erosta kulunut aika ja nykyinen perhemuoto olivat haastateltavien välillä vaihtelevia. Tähän tutkimukseen valikoituneet haastateltavat olivat iältään 30–57-vuotiaita ja heillä kaikilla oli vähintään yksi lapsi. Lasten iät vaihtelivat niin, että nuorin lapsi oli haastatteluhetkellä 5 kuukauden ikäinen ja osalla taas oli jo täysi-ikäisiä lapsia. Lähes kaikilla haastateltavilla oli lapsen toisen vanhemman kanssa yhteishuoltajuus, mutta joukkoon mahtui myös tilanteita, joissa toisella

vanhemmalla oli yksinhuoltajuus. Kaikki haastateltavat kuitenkin joko asuivat lasten kanssa, asuivat lasten kanssa esimerkiksi vuoroviikoin tai tapasivat lastaan säännöllisesti. Osa haastateltavista oli myös löytänyt uuden puolison ja heillä saattoi olla jonkinlainen uusperhe. Kaikista tutkimukseen haastateltavista ei ollut tiedossa, kuinka kauan erosta oli haastatteluhetkellä kulunut aikaa. Niiden osalta, joista se tiedettiin, oli erosta kulunut 1–12 vuotta. Vaihtelu siinä, milloin ero oli tapahtunut, oli siis suurta. Suurimmalla osalla haastateltavista oli joko valmis tai tällä hetkellä keskeneräinen korkeakoulututkinto ja muutamalla taas ammattikoulututkinto.

Tutkimusaineistoa voidaan pitää jollain tapaa valikoituneena, sillä valtaosa tutkimukseen osallistuneista vanhemmista oli itse hakeutunut Ensi- ja turvakotien liiton eroryhmään, jolloin aihealue oli heille todennäköisesti jollain tapaa mielenkiintoinen tai ajankohtainen. Haastattelun etuna voidaankin toisaalta nähdä se, että siihen voidaan valita henkilöitä, joilla on kosketuspintaa tutkittavaan ilmiöön (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Aineiston keräsivät Ensi- ja turvakotien liiton työntekijät. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, joihin oli valmis haastattelurunko. Haastattelurunko laadittiin yhteistyössä hankkeen tutkijoiden kanssa. Haastattelu on yksi tiedonhankinnan perusmuodoista (Hirsjärvi & Hurme, 2008). Se on joustava tutkimusmenetelmä, joka soveltuu monenlaisiin tarkoituksiin, jota voidaan käyttää lähes kaikkialla ja jonka avulla saadaan syvällistäkin tietoa (Hirsjärvi & Hurme, 2008). Haastattelu on vuorovaikutuksellinen keskustelutilanne, jossa tutkija on johtavassa, aloitteen tekevässä asemassa (Eskola & Suoranta, 1998; Ruusuvuori & Tiittula, 2005, s. 29). Kuitenkin kaikki haastateltavat toimivat suhteessa toisiinsa ja haastatteluaineisto muodostuu vuorovaikutuksessa (Eskola & Suoranta, 1998; Ruusuvuori & Tiittula, 2005, s. 29). Haastattelua käytetään, jotta päästään käsiksi niihin haastateltavien ajatuksiin ja tunteisiin, joita ei voida pelkästään havainnoimalla selvittää (Patton, 2002, s. 340–341). Haastattelun tarkoituksena onkin pyrkiä ymmärtämään toisen ihmisen näkökulmaa, joka on merkityksellinen tekijä laadulliselle tutkimukselle (Patton, 2002, s. 340–341).

Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty puolistrukturoidun teemahaastattelun keinoin. Puolistrukturoiduissa menetelmissä jotkin haastattelun lähtökohdat ovat ennalta määrättyjä, mutta haastattelu voi elää hieman tilanteen mukaan (Eskola & Suoranta, 1998; Hirsjärvi & Hurme, 2008). Teemahaastattelussa oleellista on, että haastattelu etenee keskeisten teemojen mukaan, mutta on muodoltaan hyvin avoin ja vapaamuotoisemmat kysymykset tuovat tutkittavien äänen kuuluviin (Eskola & Suoranta, 1998; Hirsjärvi & Hurme, 2008). Haastattelun eduksi voidaan lukea mahdollisuus kysymyksen toistamiseen, väärinkäsitysten oikaisemiseen ja sanamuotojen selventämiseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Haastattelun etuina voidaan lisäksi nähdä se, että haastatteliija pystyy samalla myös havainnoimaan tilannetta, eli kirjata ylös myös sen, kuinka asiat sanotaan (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Haastattelun aineistoon kuului 21 kysymystä. Haastattelun alussa haastateltavilta kysyttiin hieman taustakysymyksiä, joilla selvitettiin perhetilannetta, huoltajuusjärjestelyjä ja eroprosessin kulkua. Muut haastattelun teemat käsittelivät arjen muutoksia, suhdetta lapseen, kokemusta itsestä vanhempana, lapsen toista vanhempaa ja yhteistyövanhemmuutta. Suoraan arjen muutoksista haastattelussa kysyttiin kysymyksellä: *Millaisia muutoksia ero on tuonut arkeesi?* Tässä tutkimuksessa analysoinnin kohteena oli tämä kysymys.

3.4 Aineiston analyysi

Tässä tutkimuksessa käytän analyysimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöistä sisällönanalyysia ei suoraan ohjaa mikään teoria, vaan siihen voidaan vapaasti soveltaa monenlaisia teoreettisia lähtökohtia (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tällöin aikaisemmat tiedot ilmiöstä eivät ohjaa analyysin kulkua tai lopputulosta, vaan analyysin voidaan olettaa olevan aineistolähtöistä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Milesin ja Hubermanin (1994) mukaan laadullisen aineiston analyysi voidaan karkeasti jakaa kolmeen osaan, jotka ovat redusointi eli pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aineisto

tyypitellään ryhmiksi etsimällä haastatteluista samankaltaisuuksia ja tiivistämällä aineistoa näihin tyyppiryhmiin (Eskola & Suoranta, 1998). Näiden mukaan olen edennyt myös tämän tutkimuksen analyysia tehdessä ja tässä kappaleessa tulen kohta kohdalta käymään läpi analyysin etenemisen.

Aineistoa redusoidessa eli pelkistäessä karsin aineistosta pois kaiken sen, mikä ei ollut tutkimuksen kannalta olennaista (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tässä tutkimuksessa pelkistettävää dataa olivat valmiiksi litteroidut haastattelut. Tässä vaiheessa analyysiä etsin aineistosta ilmaisuja, jotka liittyvät tutkimuskysymykseeni ja kokosin ilmaisuista tiiviimpiä muuttamalla ne pelkistetyiksi ilmaisuiksi (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Analyysiyksiköksi muodostui siis alkuperäisestä ilmauksesta tiivistetty ajatuskokonaisuus. Taulukossa 1 on kuvattu alkuperäisten ilmausten muuttaminen pelkistetyiksi ilmauksiksi.

Taulukko 1

Esimerkki aineiston redusoinnista

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
<p>“Se on, no, se on ainaki mun arkee, se on kyllä helpottanu koska, että vaikka lapsi onki enemmän minun kanssa, mutta toisaalta mä itse tiedän kaiken, mitä tapahtuu ja mihin kaikki rahat menee ja mitä aikatauluja on ja ei tarvi säätää kenenkään kanssa.”</p>	<p>Arjen hallinta helpottanut</p>
<p>“No se ero toi mun arkeen niinkun, se varmaan se niinkun suurin ja isoin ja myös paras muutos oli siis ylipäänsä se siitä kiristävästä ilmapiiristä pois pääseminen. Se tota niinkun, se tilanne missä niinkun meillä kaikilla oli tosi paha olla, niin se loppui.”</p>	<p>Ilmapiirin keveneminen</p>
<p>“Pojat kävi jo alusta asti sillai niinku, että ne oli vuoroviikoin mulla ja vuoroviikoin isällensä.”</p>	<p>Vuoroviikkovanhemmuus</p>

Aineiston pelkistämisen jälkeen oli vuorossa aineiston klusterointi eli ryhmittely, jossa aineisto tiivistettiin luomalla pelkistetyistä ilmaisuista alaluokkia ja antamalla niille niiden sisältöä kuvaava käsite (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Taulukossa 2 on kuvattu esimerkki pelkistettyjen ilmauksien pohjalta luoduista alaluokista.

Taulukko 2

Esimerkki aineiston klusteroinnista

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Enemmän vastuuta vanhemmuudesta	Vastuun määrä lisääntynyt
Muutto uuteen kotiin	Asumisjärjestelyt
Läheisempi suhde lapseen	Ihmissuhteiden uudelleen muotoutuminen

Lopuksi analyysissä suoritetaan abstrahointi eli käsitteellistäminen, jonka yhtenä osana voidaan nähdä myös aiempi klusterointi eli ryhmittely (Tuomi & Sarajarvi, 2018). Tässä vaiheessa aineistosta muodostetaan teoreettisia käsitteitä yhdistelemällä luokituksia niin kauan, kuin se on aineiston sisällön kannalta mahdollista (Tuomi & Sarajarvi, 2018), Taulukossa 3 on esimerkki luokitusten muodostumisesta.

Taulukko 3

Esimerkki aineiston abstrahoinnista

Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
Helpottunut arki		
Osallisuus lasten arjessa	Muutokset arjen aikatauluissa	Käytännön muutokset arjessa
Vapaa-ajan muutokset		

Tässä tutkimuksessa alaluokista muodostettiin yläluokkia ja lopulta päälouokkia, jotka yhdistyvät kokonaisuutenaan tutkittavaan ilmiöön (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tällöin aineisto jakaantuu selkeästi samankaltaisia tilanteita kuvaaviksi ryhmiksi (Eskola & Suoranta, 1998).

3.5 Eettiset ratkaisut

Tutkielmaani varten sain valmiin aineiston, jota säilytin koko tutkimuksen teon ajan tietosuojaturvallisesti yliopiston U-asemalla. Ennen aineiston saamista allekirjoitin tietosuojasopimuksen, joka takasi aineiston luottamuksellisen käsittelyn ja hävittämisen. Tutkielman valmistuttua aineisto ja siihen liittyvät muistiinpanot hävitetään asianmukaisesti ja tietosuojaturvallisesti.

Aineistoa kerätessä ja käsitellessä on koko prosessin ajan huomioitu tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2023) mukaiset eettiset lähtökohdat. Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK, 2023). Myös Hirsjärven ja Hurmen (2008) mukaan tärkeimmät eettiset periaatteet ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa ovat informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys. Erityisen tärkeitä nämä ovat, kun tutkimusta tehdään sensitiivisessä aiheesta. Tutkimuksen täytyy pyrkiä hyvään, eikä se saa aiheuttaa haittaa siihen

osallistuville ihmisille, etenkin silloin, kun tutkimuksen aihe on arka (Juuti & Puusa, 2020, s. 175). Tässä tutkimuksessa vanhemmille oli laadittu tietosuojailmoitus ja kaikilta haastatteluun osallistuvilta oli kerätty kirjallinen suostumus. Tutkimuksesta oli myös ollut mahdollisuus vetäytyä pois missä vaiheessa tahansa.

Tutkimusaineistoa on säilytetty tietoturva-asetuksen mukaisesti ja kaikki henkilötunnisteet on pseudonymisoitu litterointivaiheessa. Luottamuksellisuus tarkoittaakin tutkimusta tehdessä esimerkiksi sitä, että haastateltavien anonymiteetti tutkimusraportissa varmistetaan (Tiittula & Ruusuvuori, 2005, s. 17). Tämän turvaamiseksi haastateltavien nimet ja muut tunnistetiedot muutetaan tunnistamattomaksi (Tiittula & Ruusuvuori, 2005, s. 17). Tässä tutkielmassa olen poistanut myös valmiit pseudonymiteetit ja nimennyt haastattelut sattumanvaraisesti niin, että vain vanhemman sukupuoli tulee esille: Ä1, Ä2... ja I1, I2... Sukupuolen pidän näkyvänä tunnisteena, jotta olisi mahdollista tarvittaessa tarkastella äitien ja isien kokemusten eroavaisuuksia.

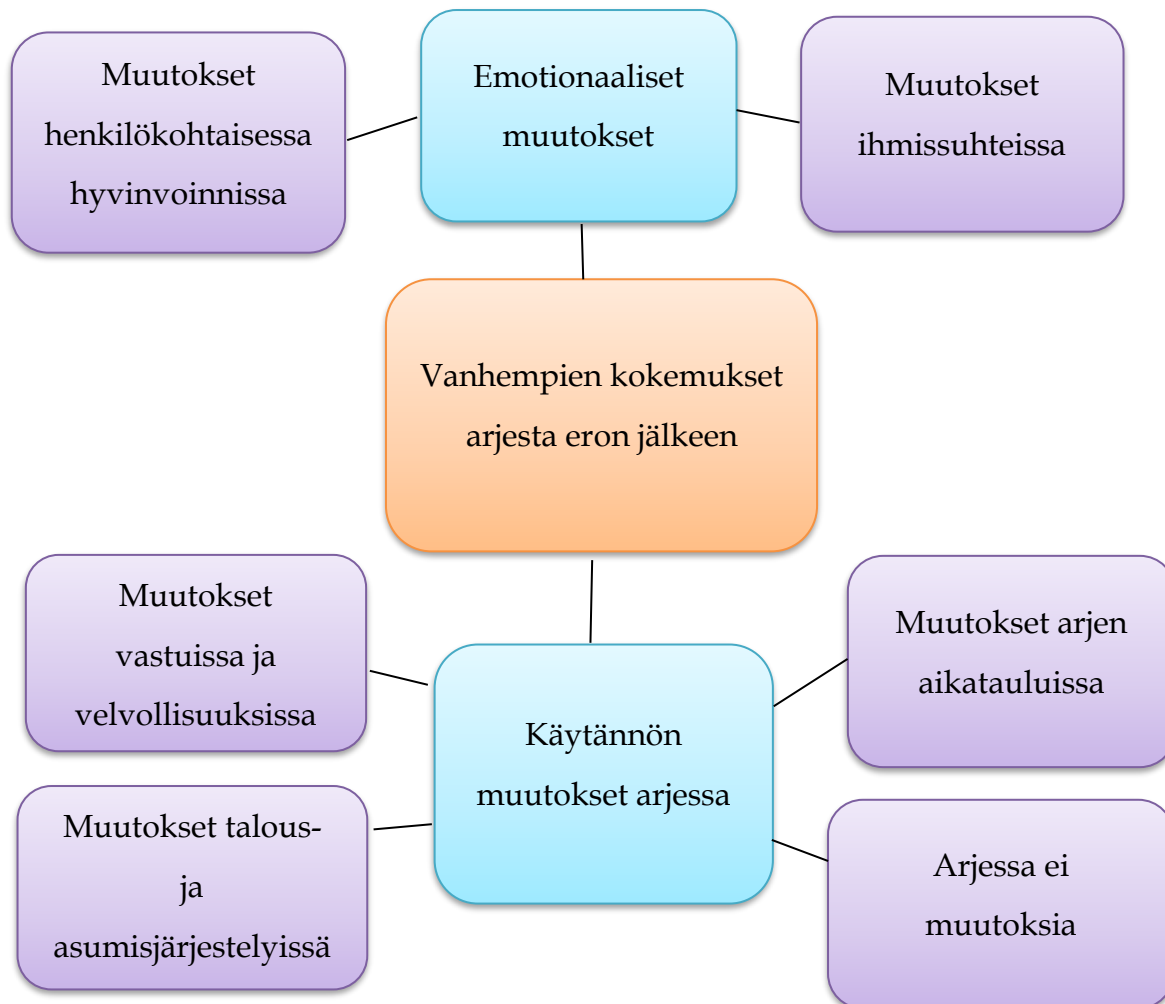
4 TULOKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten vanhemmat kokevat arjen ja sen mahdolliset muutokset eron jälkeen. Tässä osiossa esittelen tämän tutkimuksen tuloksia ja pyrin siis vastaamaan tutkimuskysymykseen: "Millaista arki on eron jälkeen vanhempien kuvaamana?". Esittelen tutkimuksen tulokset käymällä ensin läpi muodostuneet pääluokat, sekä sen, miten yläluokat ovat jakaantuneet näiden pääluokkien sisällä. Tämän jälkeen käyn tulokset läpi yläluokka kerrallaan.

Tutkimuksen tulokset jakaantuivat kahteen suureen pääluokkaan, jotka olivat: "Käytännön muutokset arjessa" ja "Emotionaaliset muutokset". "Emotionaaliset muutokset" piti sisällään kaksi yläluokkaa, jotka olivat "Muutokset henkilökohtaisessa hyvinvoinnissa" ja "Muutokset ihmissuhteissa". "Käytännön muutokset arjessa" piti sisällään neljä yläluokkaa, jotka olivat "Muutokset vastuissa ja velvollisuuksissa", "Muutokset talous- ja asumisjärjestelyissä", "Muutokset arjen aikatauluissa" sekä "Arjessa ei muutoksia". Tässä tutkielmassa arkea eron jälkeen kuvattiin siis valtaosin muutosten kautta. Tämä on kuvattuna kuviossa 1.

Kuvio 1

Tulosten jakaantuminen ylä- ja pääluokkiin

4.1 Muutokset henkilökohtaisessa hyvinvoinnissa

Haastateltavat kuvasivat eron aiheuttamia muutoksia henkilökohtaisessa hyvinvoinnissaan arjessa sekä myönteisinä että kielteisinä. Kielteisiä muutoksia kuvattiin hieman positiivisia useammin. Jotkin vastaajat myös kuvasivat haastattelussaan näitä molempia. Joku saattoi siis kertoa eron tuoneen mukanaan hänen hyvinvointinsa liittyen sekä jotain hyvää, että jotain, jonka hän kokee esimerkiksi jollain tapaa raskaana.

Myönteisiä muutoksia kuvanneet haastateltavat kertoivat kokevansa, että erolla oli jonkinlainen positiivinen vaikutus elämään tai elämänlaatuun. Eräs isä esimerkiksi kuvasi arkeaan eron jälkeen näin: ”Voi sanoa, että elämänlaatu jopa parantunut. Saa elää omannäköistä elämää.” (I7). Isä koki siis elämänsä muuttuneen jollain tapaa omannäköisemmäksi ja tämän parantaneen myös hänen elämänlaatuaan. Haastatteluissa kuvattiin myös ilmapiirin kevenneen eron myötä: ”No se ero toi mun arkeen niinkun, se varmaan se niinkun suurin ja isoin ja myös paras muutos oli siis ylipäänsä se siitä kiristävät ilmapiiristä pois pääseminen. Se tota niinkun, se tilanne missä niinkun meillä kaikilla oli tosi paha olla, niin se loppui.” (Ä9). Edellä äiti kuvailee arkensa muuttuneen suurimmilta osin keventyneen ilmapiirin myötä, joka on myös helpottanut tilannetta, jossa perhe on voinut pahoin.

Myös kielteisiä muutoksia kuvattiin haastatteluissa. Haastateltavat kuvasivat esimerkiksi erityisesti alussa yksinäisyyden olleen rankkaa ja väsymyksen lisääntyneen. Väsymyksen kerrottiin iskevän erityisesti päivän päätteeksi, jonka vuoksi vanhempi on joutunut itsekin menemään jo aikaisin nukkumaan. Haasteena koettiin myös eri elämien yhteensovittaminen, kun eron jälkeen yhteiset aikataulut olivat menneet uusiksi, vanhempien asuessa nyt erillään ja viettäessä omaa arkeaan. Eräs äiti kuvasi haastattelussa myös eristäytyneisyyden tunteita ja sitä, kuinka varsinkin illat tuntuivat väsymyksen takia sinnittelyltä:

”Niin sitten se oli käytännössä semmosta, että me oltiin aika eristyksissä siellä, niinkun siellä viereisessä kaupunginosassa, vaikka siitä ei ollut pitkä matka. Mutta sitten ne illat oli jo siinä vaiheessa, kun päästiin kotiin, niin sitten vaan jaksettiin just ja just laittaa, tai minä jaksoin laittaa ruokaa ja sitten jotenkin sinnitellä ne illat.” (Ä9).

Sama haastateltava myös koki arjen kokemuksen olevan sidoksissa aikaan niin, että ensimmäiset pari vuotta eron jälkeen tuntuivat raskaimmilta, kun vaihtoehtona tuntui olevan vain selviäminen päivästä toiseen. Myös kodin ja päiväkodin välinen liikkuminen oli tuntunut raskaalta tekijältä arjessa. Eron jälkeen tapahtunut muutto kauemmaksi päiväkodista oli aiheuttanut myös päivän mittaan kuljettavien matkojen pidentymistä ja muuttanut näin arkea kuormittavammaksi.

4.2 Muutokset ihmissuhteissa

Tuloksista oli löydettävissä, kuinka eron jälkeen tapahtuneita muutoksia kuvattiin muun muassa ihmissuhteiden kautta. Haastateltavilla ero oli aiheuttanut ihmissuhteiden uudelleen muotoutumista, joka taas oli vaikuttanut jollain tapaa eron jälkeiseen arkeen. Esimerkiksi uuden kumppanin myötä mukaan oli saattanut tulla uusi aikuinen jakamaan arkea.

Ihmissuhteet, kuten esimerkiksi suhteet omiin tai puolison vanhempiin, olivat saattaneet katketa eron myötä: ”Eliikkä siihen asti niin kun oli ollu mun äidin kanssa esimerkiks me oltiin varmaan lähes päivittäin tekemisissä ja hän ilmotti mulle silloin, että hän ei halua olla mun kans missään tekemisissä jos mää kerran haluan hänen lapsenlapsensa perheen ja kodin rikkoa.”Ä4. Äiti kuvasi oman äitinsä ilmoittaneen, ettei halua olla enää missään tekemisissä. Vanhemmalle oli siis annettu ikään kuin ”kodinrikkojan” rooli, jonka kustannuksella välit oli katkaistu. Myös suhde toisen vanhemman puolen isovanhempiin muuttui eron myötä: ”Et sitte taas miehen puolelta isovanhemmat sanoi että he eivät osallistu hoitoon silloin kun lapsi on mulla, he eivät katso sitä heidän tehtäväkseen enää–”Ä4. Äiti kuvasi puolisonsa vanhempien katkaissees lastenhoitoavun silloin, kun lapsi on hänen luonaan. Äidin mukaan hän oli ennen eroa ajatellut, että isovanhemmista olisi apua lastenhoidossa esimerkiksi koulun jälkeen. Koska näin ei ollutkaan, oli siinä tilanteessa pohdittava, miten asiat nyt hoidetaankaan.

Haastatteluista oli tulkittavissa myös uusi mahdollisuus rakkauteen eron myötä:

Esimerkki 1

”Kyllähän tää on muuttanu, mun tapauksessa ero anto niinku uude mahdollisuuden elämään, rakkauteen, eli, eli tota on tuonu niinku hyvinkin paljon muutosta, et, et joo, lapsia mä nään nyt niinku vähemmän, mut mul on, mul on tota ni vastuullisia luottamustoimia ja harrastuksia sit millä mä ja parisuhde millä mä oon sitte niinku täyttäny ajan--” (I2)

Edellisessä katkelmassa isä kertoi täyttäneensä nyt aikaa muun muassa uudella parisuhteellaan ja uuden rakkauden tuoneen hyvinkin paljon muutoksia arkeen eron jälkeen. Arki saattoi näyttäytyä onnellisena ja yhteisenä uudena

elämäntilanteen myötä: ”Et nyt mä oon onnellinen ja kiitollinen siitä, että pääsen nykyisen tyttöystävän kanssa jakaan sitä semmosta, ihan sitä arkee –” (I4). Edellisessä katkelmassa arkea jaettiin siis uuden tyttöystävän kanssa ja se nosti pintaan onnellisuuden ja kiitollisuuden tunteita. Myös toinen haastateltava mainitsi uuden aikuisen mukana jakamassa arkea:

Esimerkki 2

”--hyvin paljon oli samanlaista jo silloin vielä niinku avioliiton aikana, koska lasten isä oli aika paljon reissussa, että hän oli arkipäivät reissussa et mä olin käytännössä, hoidin sillonkin yksin arjen, että siinä mielessä hirveesti ei oo muuttunu. Paitsi tietenki tämän uuden aviomiehen myötä, joka on sitte niinku, on siinä enempi ehkä arjessa mukana ku lasten isä oli aikanaan.” (A6)

Toisaalta arki siis jatkui samanlaisena ja toisaalta tuotiin esille muutosta. Edellä olleen haastateltavan kokemus muutoksista arjessa liittyi uuden aviomiehen tapaan olla mukana arjessa enemmän, kuin mitä lasten isä oli aiemmin ollut.

Myös eron myötä läheiseksi muodostunutta suhdetta lapseen kuvattiin haastatteluissa: ”Ja toisaalta se oli sitten aika uniikkia, et mä olin sitten taas kahestaan pojan kanssa. Meillä on muodostunut semmonen aika syvä yhteys, voi olla aika poikkeuksellisen syväkin yhteys silleen, että on pitänyt ottaa ite sitten vastuu siinä ihan täysin, täysin, kun on oltu kahestaan.” (I4). Eron jälkeinen arki saattoi siis näyttäytyä erilaisena huoltajuus- ja asumisjärjestelyjen seurauksena siten, että vastuu lapsesta on lisääntynyt. Aika lapsen kanssa näyttäytyikin erilaisena ja palkitsevana niin, että suhteen lapseen oli koettu parantuneen eron jälkeen.

4.3 Muutokset vastuissa ja velvollisuuksissa

Suuri osa haastateltavista kuvasi eron aiheuttaneen jonkinlaisia muutoksia arjen vastuissa ja velvollisuuksissa. Osa haastateltavista koki, että eron myötä heidän vastuunsa määrä arjessa tai vanhemmuudessa oli lisääntynyt. Tutkittavat saattoivat kokea ottavansa itse lisää vastuuta kotiin liittyvistä asioista: ”No tavallaan nyt kun ei oo siinä ketään päsmäröimässä ikään kuin, ni sit on, sit on ottanut enemmän sitä vastuuta siitä koti- kotiasioista.” (I9). Isä kertoi ottavansa

enemmän vastuuta kotiasioista nyt, kun kukaan, eli oletettavasti entinen puoliso, ei ole ”päsmäröimässä”. Vastuuta otettiin enemmän myös omista tekemisistä ja lapsen liittyvistä asioista: ”Ehkä enemmän vastuuta tekemisistä. Sitä eroa se ainakin on tuonut, että sinkkumies ei voi tehdä mitä huvittaa. Siis silleen, että nyt kun on lapsi, se on ihan eri asia, kun on vastuuntunto. (I8)”. Isän mukaan sinkkuna hän oli voinut tehdä ja toimia vapaammin, kuin nyt eron jälkeen lapsen kanssa. Sama isä kuvasi myös, että eron jälkeen on täytynyt pitää huoli siitä, että on aina tarvittaessa saatavilla: ”Toki tietysti sillä tavalla muutoksia, että enemmän niinku pitää huolen siitä, että on aina saatavilla sillä tavalla, että ei vaan niinku - kun aikasemmin on vaan hetken mielijohteesta voinu lähteä vaikka ulkomaille, mutta nyt se ei oo niin yksinkertaista, että se `vapaa meneminen` on muuttunut ainaki semmoseks ilmoitusvelvollisuudeksi.” (I8). Arjesta oli siis jollain tapaa hävinnyt yksilön mahdollisuuksia tehdä spontaaneja suunnitelmia ja päätöksiä.

Haastateltavat kertoivat muutoksista vastuissa ja velvollisuuksissa niin, että eron myötä on nyt enemmän yksin arjesta vastuussa. Haastateltavat kokivat vastaavansa yksin niin arjesta, kuin myös vanhemmuudesta arjessaan. Enemmän omille harteille jäävä vastuu arjesta koettiin luonnollisena seurauksena erosta. Haastatteluista ilmeni myös kokemus täydestä vastuusta kodinhoidosta: ”Onhan siinä siis se, että ei oo ollu toista aikuista mulla eron jälkeeseen niinkö jakamassa sitä ajankäytöllistä vastuuta lapsista ja sitten just se että ei oo ollu kotitöitten jakajaa että se on, se on se merkittävin ero mikä on eron jälkeeseen tullu.” (I3). Isä kuvaili merkittävänä muutoksena eron jälkeen sitä, ettei hänellä ole enää ollut toista aikuista jakamassa vastuuta lapsista tai kotitöistä. Haastatteluissa ilmeni myös se, kuinka eron jälkeen on joutunut konkreettisesti hoitamaan yksin asioista, jotka eivät ole aiemmin olleet omalla vastuulla:

Esimerkki 3

”Tai myös niinkun me asutaan omakotitalossa, niin menee putket tukkoon tai jotain, niin se ei oo välttämättä, tai katkeaa sähköjohto ulkona ja pimenee puolet talosta. Niinkun semmosten asioiden kanssa niinkun olla yksin, niin se on tietysti huomattavasti vaikeempaa, koska ennen se mies hoiti, isä hoiti niinkun miesten asiat ja renkaiden vaihdot ja kaikki. Et sillä lailla niinku semmosta paljon huolettomampaa se elämä jollain lailla.” (A5)

Äiti kuvaili aiemmin isän hoitaneen arjessa niin sanotut ”miesten hommat” ja sen tehneen elämästä tietyllä tapaa huolettomampaa, kuin mitä se on nyt eron jälkeen, kun on yksin kaikista asioista vastuussa.

Eron jälkeinen arki saattoi asettaa haasteita myös lasten hoitamiseen:

”--siinä oli niinkö yksinään sillai, että, no ei mulla varmaan silloin alussa edes ollu mittään omia menoja, että mää oisin joutunu lastenhoitoo kattoo, mutta siinä mielessä, että ei voinu vaikka yhtäkkiä, tai että kauppaan piti ottaa konkkaronkka mukkaan sitte, että siellä ei ollu sitä toista vanhempaa jonka luokse ois voinu lapset jättää--” (Ä1).

Edellä äiti kuvasi konkreettista yksinäisyyttään tilanteessa, jossa toinen vanhempi helpottaisi arjessa toimimista. Äiti kertoi kokemuksistaan siitä, kuinka esimerkiksi kauppaan lähtiessä, ei ollut mahdollisuutta jättää lapsia toisen vanhemman luokse, koska on eron jälkeen yksin vastuussa vanhemmuudesta ja arjestaan.

4.4 Muutokset talous- ja asumisjärjestelyissä

Haastateltavat kuvasivat arjen muutoksia eron jälkeen myös talous- ja asumisjärjestelyjen kautta, jotka olivat monelle konkreettisia eron jälkeen tapahtuneita muutoksia. Talous- ja asumisjärjestelyjen muutokset jakaantuivat huoltajuusjärjestelyiden muutoksiin, asumisjärjestelyiden muutoksiin sekä taloudellisiin muutoksiin.

Huoltajuusjärjestelyt olivat kaikilla niistä kertoneilla haastateltavilla vuorottelua lasten toisen huoltajan kanssa: ”Pojat kävi jo alusta asti sillai niinku, että ne oli vuoroviikoin mulla ja vuoroviikoin isällänsä.” (Ä1). Arjen kerrottiin myös pysyneen ”lapsiviikoilla” melko samanlaisena, kuin millaista se oli ollut ennen eroa: ”Kyllähän se niinkö se on sitte niinkö vuoroviikot mitkä oli, että lapsi oli mun luona ni sittenhän se arki oli hyvin samanlainen ku ennenki--” (I1). ”Lapsivapailta” viikoilla vapautta koettiin myös olevan arjessa enemmän:

Esimerkki 4

”--vapautta enemmän niinkö aikataulut ja näin, että sitten ne vuoroviikot ja nykyään ku lapsi ei oo mulla paljon ni sit on niinkö, ei oo hirveen semmonen niinku tarkka aikataulu, tai ei tarvi pitää sitä, et sen sit enemmän, et jos sua huvittaa pitää tarkkaa aikataulua, mutta muuten kyllä, kyllä silleen aika semmosen vapaan virran mukana voi kulkea. Arkipäiviä.” (I1)

Yllä olevassa esimerkissä haastateltava kertoi, että aikataulujen ei tarvitse olla niin tarkkoja, kuin "lapsiviikoilla" ja tämän mahdollistavan myös ikään kuin spontaanin tavan elää. Myös toista samankaltaista tilannetta kuvattiin, jossa silloin kun lapset ovat äidillään, on haastateltavalla niin sanotusti vapaa viikko:

"Mutta niin kuin omassa elämässä onhan se, se, kun on sitten lapset äitillensä, niin sehän on semmonen niin sanottu vapaaviikko, että siinä pystyy aikatauluttamaan eri tavalla sen ja tavallaan tekeen sellasia juttuja ja ehkä olla itsekkäästi, nauttia siitä ajasta. Että se on oikeestaan semmonen iso muutos, kun se aikasemmin oli koko ajan sitä perhearkea." (I7).

Haastateltava kertoi, että iso muutos arkeen oli tullut siinä, kun lapset eivät ole koko ajan hänen luonaan. Aiemmin elämä oli ollut jatkuvasti perhearkea. Perhearjella isä tarkoittaa mahdollisesti sellaista arkea, jonka kulkua määrittävät pitkälti lapset ja heidän aikataulunsa, sillä hän rinnastaa "lapsivapaita" viikkoja vapaaviikoiksi, jolloin pystyy itsekkäästi nauttimaan omasta ajasta.

Haastatteluissa ilmeni myös eron myötä tulleita muutoksia asumisjärjestelyihin. Useampi haastateltava kertoi haastattelussa, että oli eron myötä muuttanut pois perheen yhteisestä asunnosta. Muuttoa pidettiin myös ainoana merkittävänä eron tuomana muutoksena, kun entisestä yhteisestä kodista oli muutettu lasten kanssa pois: "Ei [ero tuonut muutoksia], sillaa tietenki että minä muutin meidän yhteisestä kodista pois lasten kanssa, että siinä mielessä niinku se oli se isoin muutos." (Ä6). Eron myötä saattoi olla myös tilanne, jossa muutettiin ensimmäistä kertaa yksin omaan asuntoon: "--sehän oli semmonen, että ensimmäistä kertaa myös tavallaan niinku yksinään oma asunto tavallaan" (I1). Ero oli siis luonut haastateltavalle isälle aivan uudenlaisen tilanteen elämässä.

Aineistossa haastateltavat mainitsivat eron tuomina muutoksina myös taloudellisia, rahaan liittyviä muutoksia: "--mulla ei ollu minkäänlaisia huolia niinku laskujen tai talouden suhteen sillon, kun oltiin naimisissa. Ja sitten kyllä oon sen kanssa jotenkin niinkun kokenu, et sit eron jälkeen kaikki tollaset asiat tuli itselle niinkun aika ja välillä vieläkin koen sen niinkun kyl vaikeeks." (Ä5). Äiti kertoi, että avioliiton aikana hänellä ei juurikaan ollut taloudellisia huolia. Välittömästi eron jälkeen ja välillä edelleenkin arjen taloudelliset asiat kuitenkin olivat tuntuneet vaikeammilta, kuin ennen.

4.5 Muutokset arjen aikatauluissa

Haastateltavat kertoivat eron myötä tulleen muutoksia myös arjen aikatauluihin. Osa haastateltavista kuvasi arjen aikataulujen muutosten helpottaneen arkeaan jollain tavalla. Helpottunutta arkea kuvattiin esimerkiksi vapaampina arjen aikatauluina. Haastateltavat myös kokivat, että arjen hallinta oli helpottunut eron jälkeen, sillä on selkeämpää olla vastuussa vain itsestään ja lapsesta: "--nyt kun vastaa itse itsestään ja siitä lapsen arjesta, niin se on selkeempää, helpompaa" (Ä7). Helpottuneesta arjen hallinnasta kerrottiin haastattelussa myös näin: "--sitte mun tapauksessa se kyllä jotenki sillai jopa niinku selkeytti sitä tilannetta, että mun ei tarvinnu toisen vanhemman kanssa sitte sopia lasten niinku niihin, siihen arjen niinku pyörittämiseen liittyvistä asioista, että mää tein ne omat ratkasut silloin ko lapset oli mulla ja hän teki sitte omat ratkasut ko lapset oli hänellä" (Ä1). Äiti koki arjen selkeämpänä, kun toisen vanhemman kanssa ei tarvinnut jatkuvasti sopia arkeen liittyvistä asioista. Molemmat vanhemmat saivat tällöin itse tehdä ratkaisunsa silloin, kun olivat lasten kanssa.

Haastatteluista ilmeni myös eron myötä tulleet muutoksia omaan osallisuuden tunteeseen lasten arjessa. Lapsia nähtiin haastattelujen mukaan sekä vähemmän kuin ennen eroa, että toisaalta taas osallistuttiin enemmän lasten elämään. Haastateltava kertoi aktivoituneensa eron jälkeen enemmän esimerkiksi lasten koulunkäyntiin liittyvissä asioihin: "Niin tota oikeestaan se poikien kans- poikien elämää enemmän aktivoituminen, kouluun ja noin pois päin, osallistuminen enemmän. Et siinä eniten [muutoksia arjessa]." (I9). Vähempi aika lasten kanssa taas koettiin liittyvän vahvasti siihen, että äidin ollessa eron jälkeen lähivanhempana, ei isä enää näe lapsiaan päivittäisellä tasolla.

Usea haastateltava kuvaili eron myötä tapahtuneita vapaa-aikaan liittyviä muutoksia. Muutokset liittyivät esimerkiksi uusiin harrastuksiin tai muutoksiin siinä, minkä verran arjessa on omaa aikaa. Eron myötä tulleiden uusien harrastuksien kerrottiin täyttäneen eron jälkeistä aikaa, niin kuin myös esimerkiksi erilaisten luottamustoimien. Omaa aikaa kerrottiin olevan nykyään

sekä vähemmän että enemmän. Lisääntyntä vapaa-aikaa kuvailtiin esimerkiksi näin: "No se on lisännyt sitä vapaa-aikaa aika paljonkin, että kun silloin mä olin koko ajan lasten kanssa pääosin siis niinkun, että. Ja nyt, kun ne on sen verran kuitenkin siellä isällään, niin on niinkun sellaista omaa, omaa aika enemmän." (Ä8). Äiti kertoi olleensa aikaisemmin pääosin koko ajan lasten kanssa, kun nykyiset huoltajuusjärjestelyt taas mahdollistavat hänelle enemmän omaa aikaa arjessa. Yksittäisinä mainintoina tuli esille myös opiskelun aloittaminen eron jälkeen.

Vapaa-aikaa eron jälkeen kuvattiin myös kuin "puhjenneena kuplana": "--eli semmosessa kuplassa ja ehkä ne arjen rutiinit, ne perusrutiinit oli tuota hyvin samantyyppisiä. Mut tavallaan semmonen henkinen minä oli semmosessa kuplassa koko ajan. Ja sit kun tää eri ja tää erokriisi tuli, niin kyl se tavallaan, kun se kupla oli puhjennut--" (I5) Ennen eroa arki oli siis näyttäytynyt melko rutiininomaisena ja ero oli tällöin tuonut elämään uuden ulottuvuuden: "Ja se oli taas semmosta, että sieltä kuplan ulkopuolelta löyty ihan semmonen yksi elämäalue, mitä mä en koskaan voinu kuvitellakkaan, että tämmösessä mä olisin jopa mukana ite siellä." (I5). Eron seurauksena myös omaan toimintaan oli tullut muutoksia ja haastateltava kuvasikin löytäneensä eron myötä uuden liikuntaharrastuksen ja kouluttautuneensa eroryhmän tukihenkilöksi.

4.6 Arjessa ei muutoksia

Moni haastateltava kertoi arkensa pysyneen eron jälkeen melko samanlaisena kuin ennenkin. Vastauksista korostui ajatus siitä, että ero ei aiheuttanut arkeen suuria muutoksia, koska vastuu oli jo aiemmin ollut haastateltavan harteilla. Enemmän vastaavanlaisia kokemuksia esiintyi äitien vastauksissa verrattuna isien vastauksiin. Lähes puolet äideistä kertoi toisen huoltajan olleen jo ennen eroa paljon pois kotoa, jonka vuoksi oli toimivan arjen rakentaminen, oli jäänyt heidän vastuulleen: "--lasten isä on ollut paljon matkoilla, niin siitä johdosta mulle on, että se ei ole mikään iso muutos, että mä olen yksin niiden kanssa ja pyöritän yksin sitä arkea." (Ä8). Edellisessä äiti kertoo, ettei lasten kanssa yksin

oleminen ole ollut hänelle mikään iso muutos eron jälkeen. Samankaltaista tilannetta kuvattiin myös toisen äidin haastattelussa:

“--aiemminki mies teki paljon matkatöitä, että oon tottunu myös huolehtimaan siitä arjesta hyvin pitkälle, organisoimaan lastenki arjen ja koulunkäynnin kuviot ja harrastuskuviot ja muut, että, että sillä tasolla mää aattelen, ettei nyt välttämättä hirveen isoja muutoksia niinku ihan jos arjesta on puhe ni sillä tavalla tuo.” (Ä2)

Äiti kertoi, että jo aiemmin yhteisen arjen asioiden järjestely oli ollut pääasiassa hänen vastuullaan. Eräs äiti kertoi myös itse olleensa arjesta pitkälti vastuussa työkuvioiden vuoksi. Puolison tekemä vuorotyö oli asettanut äidin oman kokemuksensa mukaan käytännössä yksinhuoltajan asemaan:

Esimerkki 5

“--eksä teki vuorotyötä ja mä oon tehny päivätyötä, ni mähän on vetäny sitä systeemiä jo ennen just tätä samaa, näitten lasten asioiden hoitamista, että tavallaan hirveen samanlaisena niinku pysyny tietyllä tavalla, että jos toinen teki joka viikko niinku ilta- ja joka toinen aamuvuoroa, ni mähän olin jo silloin niinku tavallaan joka toinen viikko yksinhuoltaja, siis näennäisesti niinku käytännön näkökulmasta.” (Ä3)

Haastatteluista ilmenee myös kokemus siitä, ettei ero juuri muuttanut arkea, sillä emotionaalinen vastuu oli jo aiemmin ollut omilla harteilla, vaikka toinen puolisoista oli vielä ollut mukana kuvioissa: “Se ei sinänsä muuttanut niinkun sitä, että jollain lailla lasten isä oli kyllä hoitanut semmosia siis just kускаamisia ja ruoanlaittoa ja semmosia käytännön asioita. Mutta silleen emotionaalisesti mä olen niistä lapsista vastannut yksin aikan pitkälti niinkun siihen astikin.” (Ä9). Äiti kertoi myös, että toinen huoltaja oli aiemmin osallistunut käytännön asioiden hoitamiseen arjessa.

Arjen nähtiin myös pysyneen samanlaisena pääosin niiden viikkojen osalta, jolloin lapsi oli omalla vastuulla: “Kyllähän se niinkö se on sitte niinkö vuoroviikot mitkä oli, että lapsi oli mun luona ni sittenhän se arki oli hyvin samanlainen ku ennenki...” (I1). Toisaalta, vaikka arki saatettiin kokea melko samanlaisena, koettiin kuitenkin väsymys nykyisin voimakkaampana:

Esimerkki 6

“Aikaisemmin [eron jälkeen] mun elämäni pyöri avioliiton aikana, niin mä tein suunnilleen 13-14-tuntista työpäivää tai kävin töissä ja sen jälkeen kun tulin kotiin, niin otin välittömästi lapset huostaani ja hoitooni, ja hoidin lapset heidän nukkumaanmenoonsa asti. Mulla oli vähän vapaa-aikaa sen nukkumaanmenon jälkeen, tyypillisesti joku tunti tai puoltoista ennen kuin menin itse nukkumaan. Se on jatkunut

melko samanlaisena, mutta nykyisin mä oon niin väsynyt päivän päätteeks, et mä menen lasten kanssa saman tien nukkumaan itse--" (16)

Pitkät työpäivät ja lastenhoito iltaisin olivat olleet osana arkea jo aiemmin, mutta nykyisin väsymys koettiin voimakkaampana ja isä oli mennyt jo aikaisemmin nukkumaan. Tämän seurauksena oli myös isän vapaa-aika arjessa vähentynyt jonkin verran, kun illat olivatkin entistä lyhyempiä.

4.7 Yhteenveto tuloksista

Edellä esitetyt tulokset antoivat ymmärtää, että sekä äidit että isät kuvailivat arjessaan tapahtuneen jonkinlaisia muutoksia eron jälkeen. Tulokset jakautuivat kahteen pääluokkaan, jotka olivat "Käytännön muutokset arjessa" ja "Emotionaaliset muutokset". Pääluokkien sisälle rakentui yhteensä kuusi yläluokkaa: "Muutokset vastuissa ja velvollisuuksissa", "Muutokset talous- ja asumisjärjestelyissä", "Muutokset arjen aikatauluissa", "Arjessa ei muutoksia", "Muutokset henkilökohtaisessa hyvinvoinnissa" ja "Muutokset ihmissuhteissa".

Yli puolet haastatelluista äideistä kertoi haastattelussa, ettei ero ollut tuonut juurikaan muutoksia heidän arkeensa, sillä jo ennen eroa oli ollut ikään kuin päävastuussa toimivasta arjesta. Useampi haastateltava myös kertoi, että oli jo ennen eroa ollut yksin vastuussa esimerkiksi lasten hoidosta ja arjen pyörittämisestä. Sen sijaan isät eivät haastatteluissaan kuvanneet vastaavanlaisia kokemuksia. Sekä äidit että isät olivat kertoneet olevansa eron jälkeen enemmän yksin arjessa ja vanhempana, joskin äidit hieman isää enemmän. Yksinäisyyden tunteita aiheuttivat esimerkiksi katkenneet ihmissuhteet ja se, ettei arjessa konkreettisesti ollut enää toista aikuista. Katkenneiden ihmissuhteiden lisäksi kuitenkin sekä äidit että isät kertoivat haastatteluissaan myös uusista löytyneistä parisuhteistaan.

Useampi äiti koki arkensa eron jälkeen jollain tapaa selkeämmäksi. Arjen hallinnan helpottumista perusteltiin esimerkiksi sillä, että eron jälkeen on ollut vastuussa vain itsestään ja lapsen arjesta. Äidit myös kuvasivat haastatteluissa

sekä myönteisiä että kielteisiä emotionaalisia muutoksia, joskin kielteiset korostuivat äitien vastauksissa hieman enemmän. Kielteisiä tunteita, joista äidit kertoivat, olivat esimerkiksi raskaalta tuntuva yksinäisyys ja myönteisiä taas yleinen keventynyt ilmapiiri. Myös taloudelliset tilanteen tuomia huolia eron jälkeen kuvattiin niin äideillä kuin isillä. Usea äiti kertoi myös muuttaneensa eron myötä uuteen asuntoon. Isistä eron seurauksena uuteen asuntoon oli muuttanut vain yksi haastateltavista.

Reilu kolmannes isistä kertoi, että eron jälkeen hänen vastuunsa määrä omista tekemisistä tai kodinhoidollisista asioista on lisääntynyt. Äideistä taas ei kukaan haastatelluista kertonut vastaavanlaisia kokemuksia. Vuoroviikkovanhemmukseen liittyvistä järjestelyistä, kuten esimerkiksi siitä, että lapset eivät asu jatkuvasti haastateltavan kanssa, kertoi haastattelussa useampi isä, äideistä taas vain yksi. Isät kertoivat molemmista sekä kielteisistä että myönteisistä eron tuomista emotionaalisista muutoksista elämässään. Kielteisiä tunteita aiheuttivat esimerkiksi lisääntynyt väsymys ja myönteisiä esimerkiksi eron vaikutus elämään. Isät kertoivat haastatteluissa eron sekä lisänneen että vähentäneen aikaa lapsen kanssa ja myös suhteen lapseen lähentyneen eron jälkeen. Lähentyneet välit lapseen koettiin johtuvan syväksi muodostuneesta suhteesta, kun lapsen kanssa oli viettänyt enemmän aikaa kaksin. Myös vapaa-ajan kokemukset erosivat isillä ja äideillä. Kun äidit kokivat, että eron jälkeen oli ollut enemmän vapaa-aikaa, niin isät puolestaan kokivat, että eron jälkeen vapaa-aikaa oli ollut vähemmän, kuin ennen eroa.

5 POHDINTA

5.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla vanhempien kokemuksia arjesta eron jälkeen. Tutkimusaineistona toimivat puolistrukturoidut haastattelut ja sen otanta oli 9 äitiä ja 9 isää (N=18). Tutkimuksen tuloksista muodostui kuusi yläluokkaa: "Muutokset vastuissa ja velvollisuuksissa", "Muutokset talous- ja asumisjärjestelyissä", "Muutokset arjen aikatauluissa", "Arjessa ei muutoksia", "Muutokset henkilökohtaisessa hyvinvoinnissa" ja "Muutokset ihmissuhteissa".

Arjen kokemuksissa korostui erityisesti "muutospuhe". Tässä tutkimuksessa haastateltavat kokivat eron aiheuttaneen sekä myönteisiä että kielteisiä emotionaalisia muutoksia heidän arkeensa. Myönteisenä koettiin arjen muutos kotona keventyneen ilmapiirin johdosta, sillä eron myötä oli päästy pois tilanteesta, jossa kaikilla oli ollut paha olla. Ero voidaankin myös aiemman tutkimuksen perusteella nähdä vanhempien ja kodin välisessä kiristyneessä tilanteessa tietynlaisena pelastusrenkaana (Linnavuori ym. 2021). Kielteisinä emotionaalisina muutoksina tässä tutkimuksessa taas mainittiin erityisesti yksinäisyys sekä tunne- että konkretian tasolla. Aiempi tutkimustieto onkin osoittanut, että koska avioliitot solmitaan usein ajatuksella elinikäisestä liitosta, on tämän vuoksi jo ero puolisoista itsessään kipeä kokemus (Amato, 2000). Haasteena koettiin myös muun muassa eri elämien yhteensovittaminen ja myös Korvela ja Rönkä (2014) olivat jo aiemmin tarkastelleet arjen rakentumista juuri perheen yhteensovittamisen näkökulmasta.

Tutkimuksen mukaan arjen kokemus muuttui kevyemmäksi, kun erosta kului enemmän aikaa. Linnavuori ym. (2021) totesivat eron jälkeisen uuden elämän rakentumisen kuluttavan yksilön voimavaroja. Tämä onkin todennäköisesti ainakin yksi tekijä siihen, että arki tuntui kevenevän, kun erosta kului enemmän aikaa. Tähän tutkimukseen valikoituneilla haastateltavilla oli erosta kulunut 1–12 vuotta. Osalla ero oli siis vielä melko tuore elämänmuutos ja

osalla taas aikaa oli kulunut jo yli vuosikymmenen verran. Ajan kuluessa tasaantuu samalla myös uudenlainen arki. Korvela & Rönkä (2014) olivat aiemmin määritelleet arkielämälle olennaisena tekijänä rutiineja. Osa haastateltavista kuvasi eron muuttaneen arkea ja sen rutiineja enemmän ja toisaalta taas vastauksista oli löydettävissä myös kokemuksia siitä, että arjen rutiinit pysyivät eron jälkeen melko samanlaisina.

Tuloksista ilmeni myös, että sekä äideillä että isillä oli eron myötä tapahtuneita muutoksia ihmissuhteissa. Haastatteluista oli löydettävissä kokemus esimerkiksi siitä, että lapsen isovanhemmat olivat vanhempien eron jälkeen katkaisseet täysin välinsä toiseen eronneeseen osapuoleen, sekä evänneet tältä lastenhoidollisen avun. Myös aiempi tutkimus on osoittanut vanhempien eron mahdollisesti vaikuttavan myös muihin ihmissuhteisiin, kuten isovanhempisuhteeseen (Linnavuori ym., 2021). Mikäli ero vaikuttaa negatiivisesti myös muihin elämän keskeisiin ihmissuhteisiin, on sillä mahdollisesti vaikutusta myös yleiseen jaksamiseen ja arjen sujuvuuteen. Tässä tutkimuksessa isovanhemmat olivat katkaisseet toiselta eron osapuolelta myös lastenhoitoavun, joka osaltaan myös mahdollisesti haastaa uuden arjen muotoutumista tukiverkostojen pienentyessä.

Vaikka eroarki näyttäytyi osittain raskaana, tuloksista ilmeni myös, että isän suhde lapseen oli lähentynyt eron jälkeisen kaksin keskisen ajan myötä. Tämä tulos on ristiriidassa aiemman tutkimuksen kanssa (Hakovirta & Broberg, 2014), jossa isän ja lapsen välisen suhteen on nähty eron myötä heikentyneen. Aiemmissa tutkimuksissa eron tuomat negatiiviset vaikutukset isyydelle ovat korostuneet alhaisesti koulutetuissa perheissä (Grätz, 2017; Kalmijn, 2015). Tämän tutkimuksen haastateltavista isistä kahdella kolmasosalla olikin joko korkeakoulututkinto, tai sen suorittaminen oli kesken. Aiemman tutkimuksen mukaan isän ja lapsen suhde onkin näyttäytynyt parempana korkeamman koulutustason perheissä (Kalmijn, 2015).

Eron koettiin aiheuttaneen muutoksia myös arjen vastuisiin ja velvollisuuksiin. Tutkimuksesta kävi ilmi, että äidit kokivat, ettei ero ollut tuonut juurikaan muutoksia arkeen, sillä jo ennen eroa oli ollut ”päävetovastuussa”

arjesta. Isillä samanlaisia kokemuksia ei ollut, mutta sen sijaan muutama isä kertoi eron lisännen vastuuta omista tekemisistä ja kodinhoidollisista asioista. Myös aiempi tutkimus viittaa vastaavanlaiseen roolijakoon. Hokkasen (2005) mukaan äideillä on tyypillisemmin arjessa vähemmän uutta eron myötä tulevaa työtä, sillä he hoitavat niitä jo ennen eroa. Vaikka Hokkasen (2005) väitöskirja on jo lähes kaksikymmentä vuotta vanha, elävät ainakin tämän tutkimuksen mukaan vastaavanlaiset roolit yhä tämän tutkimuksen osallistujien perheissä ainakin jossain määrin. Tätä tukee myös mahdollisesti erään haastateltavan äidin kuvaus siitä, että aiemmin isä oli hoitanut arjessa niin sanotut miesten hommat, jotka kuitenkin eron jälkeen olivat jääneet äidin harteille.

Arjen muutoksista kuvattiin tutkimuksessa myös talous- ja asumisjärjestelyjä, jotka olivat eron myötä muuttuneet. Kaikki huoltajuusjärjestelyjä kuvanneet vastaajat kertoivat haastattelussaan jonkinlaisesta vuorottelusysteemistä, kuten vuoroviikkovanhemmuudesta. Kahdella tutkimukseen valikoituneista haastateltavista oli myös päädytty yksinhuoltajuuteen, mutta nämä haastateltavat eivät maininneet tätä merkittävänä tekijänä arkensa rakentumiselle. Yhteishuoltajuus onkin lähivuosina ollut yhtenä huoltajuusjärjestelynä aiempaa suuremmassa roolissa (Linnavuori ym., 2021). Vuoden 2021 tilastoissa jopa 77 % eronneista vanhemmista sopi yhteishuoltajuudesta (THL, 2022). Vuoroviikkovanhemmuudesta puhuttiin tässä tutkielmassa neutraaliin tai positiiviseen sävyyn ja sen koettiin esimerkiksi lisännen vapautta lapsivapailta viikoilla. Hokkasen (2005) aiemmassa tutkimuksessa vanhemmat kokivat lasten liikkuminen kahden kodin välillä sekä positiivisena että negatiivisena, sillä kotia ei aina tunnettu kodiksi samalla tavalla ilman lapsia. Voikin olla mahdollista, että haastateltavat kokevat jollain tapaa lasten täydentävän kotia ja perhettä, jonka vuoksi koti tuntui tyhjältä silloin, kun lapset olivat muualla. Positiiviset kokemukset kyseisessä tutkimuksessa taas olivat hyvin samankaltaisia tämän tutkielman tulosten kanssa, sillä myös niissä korostui kokemus omasta tilasta.

Muutoksia koettiin tutkimustulosten perusteella myös arjen aikatauluissa. Äidit kertoivat arjen esimerkiksi helpottuneen, kun eron jälkeen oli ollut

vastuussa vain itsestään ja lapsesta, eikä tarvinnut sopia jokaista arkista ratkaisua puolison kanssa. Haastatteluista ilmeni myös, että eräs isä koki näkevänsä lapsia eron jälkeen vähemmän äidin ollessa lähivanhempana, mutta isän itse aktivoituneen eron jälkeen enemmän osalliseksi lapsen arkeen liittyviä asioita. Myös Huttusen (2001) aiempi tutkimus osoittaa joidenkin eroprosessien kehittyvän niin, että isän kosketus lapsen arkielämään vähentyy eron jälkeen. Samassa tutkimuksessa todettiin myös, että etävanhemman menettäessä kosketusta lapsen arkeen, vähenee myös hänen vaikutusvaltansa lapsen arkeen. Tämän opinnäytteen mukaan kuitenkin harventuneesta näkemisestä huolimatta, isä koki itse olevansa nyt aktiivisemmassa osassa lapsen arkeen liittyvissä asioissa.

Sekä äidit että isät kuvailivat myös eron jälkeistä uutta vapaa-aikaa, jota koettiin nyt olevan enemmän. Onkin mielenkiintoista, että vanhemmat kokivat arjen vastuiden ja velvollisuuksien jonkin verran lisääntyneen eron myötä, mutta samalla myös vapaa-aikansa lisääntyneen. Tämä voi tosin liittyä osaltaan myös huoltajuuksjärjestelyihin. Vapaa-aikaa voi olla erityisesti lapsivapailu viikoilla enemmän, mikäli vanhemmilla on käytössä esimerkiksi vuoroviikkovanhemmuuden malli, jolloin lapset eivät ole jatkuvasti saman vanhemman luona ja osana arkea. Tällöin arki ja sen rakentuminen voidaankin nähdä olevan osaltaan riippuvaisia siitä, keiden kanssa sitä elää ja jakaa. Kun lapsi tai lapset eivät ole mukana kuvioissa, on tällöin tilaa myös vapaammalle ja mahdollisesti omannäköisemmälle arjelle.

Osa haastatelluista koki myös, ettei ero ollut tuonut arkeen juurikaan muutoksia, vaan arki oli pysynyt melko samankaltaisena entiseen verrattuna. Tutkimuksessa korostui erityisesti tunne siitä, että ero ei aiheuttanut muutoksia, sillä arjen vastuut olivat jo aiemmin olleet ”omilla harteilla”. Tätä korostivat etenkin äidit, joista suurella osalla puoliso oli jo ennen eroa ollut paljon poissa kotoa esimerkiksi työn vuoksi. Jo aiemmin koettu yksinäisyys arjen pyöryksessä olikin varmasti aiheuttanut tunnetta siitä, että eron jälkeen arki oli pysynyt melko samanlaisena. Toisaalta yksittäiset isät kertoivat arjen pysyneen samanlaisena myös niiden viikkojen osalta, joilla lapsi oli heidän luonaan. Tämän

tuloksen perusteella voidaankin olettaa, että arkirutiineista mahdollisesti halutaan pitää tiukemmin kiinni silloin, kun lapset ovat omalla vastuulla.

5.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen luotettavuutta kuuluu hyvien tutkimuskäytänteiden mukaisesti arvioida osana tutkimusta ja sekä siitä raportointia (Aaltio & Puusa, 2020, s. 178). Laadulliselle tutkimukselle ominaista on, että arvioinnin keskeisenä kysymyksenä toimiikin kysymys juuri tutkimuksen ja sen prosessin luotettavuudesta (Eskola & Suoranta, 1998, s. 211). Yleisesti laadullinen tutkimus pyrkii siihen, että tutkimusta voidaan lukea ja tulkita niin, että samalla ymmärretään tutkijan tekemät ratkaisut, sekä tavoite totuudellisuuteen tiedonhankinnassa ja tulkinnessa (Aaltio & Puusa, 2020, s. 178).

Luotettavuutta arvioitaessa keskeisiä avainkäsitteitä ovat uskottavuus, luotettavuus ja eettisyys (Juuti & Puusa, 2020, s. 175). Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, kuinka tutkimusta lukevat pystyvät pitämään tutkimuksen tuloksia tosina ja pystyvät luottamaan aineiston asianmukaiseen keräämiseen (Juuti & Puusa, 2020, s. 175). Luotettavuutta taas pystytään mittaamaan, niillä perustein, kuinka yksityiskohtaisesti tutkija on kuvannut tutkimuksensa etenemistä niin, kuin se on toteutunut (Juuti & Puusa, 2020, s. 175). Eettisyyttä tutkimuksessa taas määritellään sen mukaan, onko tutkija noudattanut eettisiä periaatteita koko tutkimuksensa ajan (Juuti & Puusa, 2020, s. 175). Tässä tutkimuksessa uskottavuutta ja luotettavuutta on pyritty edistämään kuvaamalla kaikkia tutkimuksen vaiheita mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja totuudellisesti. Tutkimuksen eettisiä kysymyksiä taas on tarkemmin pohdittu tutkimuksen toteutusta käsittelevässä kappaleessa.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan lisäksi tarkastella esimerkiksi vahvistuvuutta sekä toistettavuutta. Vahvistuvuudella tarkoitetaan tulkintojen saamaa tukea muista saman aihepiirin tutkimuksista, joita tässä tutkimuksessa onkin esitelty jo aiemmin (Eskola & Suoranta, 1998, s. 213–217). Toistettavuudella taas pyritään avaamaan analyysia niin

yksityiskohtaisesti, että toinen tutkija voisi saada niiden avulla samankaltaisia tulkintoja samasta aineistosta (Eskola & Suoranta, 1998, s. 213–217). Toistettavuutta on pyritty vahvistamaan analyysivaiheen selkeällä ja tarkalla kuvauksella. Koska laadullisessa tutkimuksessa analyysi on kuvattava yksityiskohtaisesti ja hyvin perustellen (Aaltio & Puusa, 2020, s.184), on tämän vuoksi osana raporttia käytetty lainauksia aineistosta. Lainaukset tukevat lukijalle tutkijan tekemää päättelyketjua (Aaltio & Puusa, 2020, s. 184). Luotettavuutta on voitu edistää myös kuvailemalla tutkimustilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä, joilla on saattanut olla jonkinlainen vaikutus tutkimustuloksiin (Aaltio & Puusa, 2020, s. 184).

Tämä tutkimus keskittyi tarkastelemaan vanhempien kokemuksia arjesta eron jälkeen. Tutkimus tuotti tietoa siitä, miten vanhemmat kokevat arkensa eron jälkeen ja toi samalla näkyväksi myös joitain äitien ja isien kokemusten välillä olevia eroavaisuuksia. Tuloksia voitaisiinkin hyödyntää esimerkiksi eroperheiden kanssa työskennellessä, sillä ne antavat kuvaa siitä mitkä ovat eron arkeen mukanaan tuomia myönteisiä ja kielteisiä muutoksia.

Mahdollisia jatkotutkimusaiheita voisivat olla saman laadullisen tutkimuksen uusiminen suuremmalla otannalla, jotta aihetta voitaisiin perusteellisemmin tutkia ja tehdä ehkä jonkinlaisia yleistyksiä, joita tämän kokoisella otannalla (N=18) ei ole mahdollista tehdä. Aihetta voisi mahdollisesti tutkia myös määrällisessä muodossa, mutta laadullinen tutkimus pystyy todennäköisesti paremmin tuomaan kuuluviin juuri ihmisten omaa ääntä ja kokemuksia, joiden esiin tuominen on tärkeää tämänkaltaista aihepiiriä tutkiessa. Lisäksi voisi olla mielekästä selkeästi tutkia erityisesti sitä, eroavatko äitien ja isien kokemukset esimerkiksi arjen kuormittavuudesta eron jälkeen jotenkin toisistaan ja mistä se voisi johtua. Näin arjen kuormittavuuden tekijöihin voisi pureutua tarkemmin ja pyrkiä tasaamaan mahdollisia äitien ja isien välisiä eroavaisuuksia. Arki ja kokemukset siitä ovatkin yleisesti tärkeä ilmiö, jonka vaikutuksista sekä yksilön että yhteisön tasolla olisi tärkeä saada lisää tietoa. Näkisinkin, että vanhempien toimiva arki voi osaltaan turvata myös esimerkiksi

lasten kasvua ja kehitystä, joka tekee arjesta tärkeän aiheen myös kasvatustieteen näkökulmasta.

LÄHTEET

- Aaltio, I. & Puusa, A. (2020). Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 169-180). Gaudeamus.
- Amato, P. R. (2000). The Consequences of Divorce for Adults and Children. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1269–1287.
<https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01269.x>
- Amato, P. R. (2014). The Consequences of Divorce for Adults and Children: An Update. *Društvena istraživanja*, 23(1), 5-24.
<https://doi.org/10.5559/di.23.1.01>
- Amato, P. R., Kane, J. B., & James, S. (2011). Reconsidering the “Good Divorce.” *Family Relations*, 60(5), 511–524. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2011.00666.x>
- Böök, Marja Leena; Mykkänen, Johanna (2017). Finnish Mothers’ and Fathers’ Constructions of and Emotions in Their Daily Lives. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/00313831.2017.1376351>
- Castrén, A.-M., Forsberg, H., & Ritala-Koskinen, A. (2019). Harvinaisesta ja kielletystä tavanomaiseksi ja hyväksytyksi: muuttuva kulttuurinen ymmärrys av(i)oerosta suomalaisessa yhteiskunnassa. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja Sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 27(4), 344–361.
<https://doi.org/10.30668/janus.87977>
- Castrén, A.-M. (2009). Mahtuuko ero perheeseen? Perheen hajoaminen ja uusperhe perheenä. Teoksessa Jallinoja, R., Ketokivi, K., Nätkin, R., Rönkä, A., Kinnunen, U., Castrén, A., . . . Kirsi, T. *Vieras perheessä* (s. 106-127). Gaudeamus Helsinki University Press.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Felski, R. (2000). The invention of everyday life. *New Formation*, 39, 13-31

- Forsberg, H. (2018) Lasten tunteet, perhesuhteet ja koti. Teoksessa Eerola, P., Pirskanen, H., Alasuutari, V., & Goldblatt, T. *Perhe ja tunteet* (31-48). Gaudeamus.
- Grätz, M. (2017). Does separation really lead fathers and mothers to be less involved in their children's lives? *European Sociological Review* 33(4), 551–562. <https://doi.org/10.1093/esr/jcx058>
- Gürmen, M. S., Huff, S. C., Brown, E., Orbuch, T. L., & Birditt, K. S. (2017). Divorced Yet Still Together: Ongoing Personal Relationship and Coparenting Among Divorced Parents. *Journal of Divorce & Remarriage*, 58(8), 645–660. <https://doi.org/10.1080/10502556.2017.1355172>
- Hakovirta, M. & Broberg, M. (2014). Isyys eron jälkeen. Teoksessa Eerola, P. & Mykkänen, J. *Isän kokemus* (114-126). Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hokkanen, T. (2005). Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena. *Jyväskylätudies in education, psychology and social research* 267. Jyväskylän yliopisto
- Huttunen, J. (2001). *Isänä olemisen uudet suunnat: Hoiva-isiä, etäi-isiä [i.e. etä-isiä] ja ero-isiä*. PS-kustannus.
- Hyvä tieteellinen käytäntö. (2023.) *Tutkimuseettinen neuvottelukunta*. Viitattu 4.2.2024. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>
- Jokinen, E. (1996). *Väsinyt äiti: äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä*. Gaudeamus.
- Jokinen, E. (2005). *Aikuisten arki*. Gaudeamus.
- Kalmijn, M. (2015). Father-child relations after divorce in four European countries: patterns and determinants. *Comparative Population Studies*, 40, 251–276. <https://doi.org/10.12765/CPoS201510>
- Kettunen, M. & Salonen, S. (2019) Yhteistyöhön tarvitaan isäkin. Teoksessa Hietanen, P., Kettunen, M., Ahvo, U., & Keinonen, V. *Yhteistyö : yhteistyövanhemmuuden käsikirja* (s. 64-73). Ensi- ja turvakotien liitto.

- Korvela, P. & Rönkä, A. (2014) Arkielämä näkökulmana perheeseen. Teoksessa Jallinoja, R., Hurme, H. & Jokinen, K. (toim.) *Perhetutkimuksen suuntauksia* (192-214). Gaudeamus.
- Korvela, P. & Tuomi-Gröhn, T. (2014). Teoksen tausta ja tutkimustehtävät. Teoksessa Korvela, P., & Tuomi-Gröhn, T. *Arjen rakentuminen ja rytmit perhe-elämän käännekohdissa* (s. 10-29). Kuluttajatutkimuskeskus.
- Lamela, D., Figueiredo, B., Bastos, A. & Feinberg, M. (2015). Typologies of Post-divorce Coparenting and Parental Well-Being, Parenting Quality and Children's Psychological Adjustment. *Child psychiatry and human development*, 47(5), 716-728. <https://doi.org/10.1007/s10578-015-0604-5>
- Linnavuori, H., Heikinheimo, K., & Murtorinne-Lahtinen, M. (2021). *Kaksi kotia: Selviytymisopas vuoroasumiseen*. Vastapaino.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods / by Michael Quinn Patton*. (3rd ed.). Sage.
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 166-167). Gaudeamus.
- Ruoppila, I. (2014). Elämäkulun teoria perhetutkimuksessa. Teoksessa Jallinoja, R., Hurme, H. & Jokinen, K. (toim.) *Perhetutkimuksen suuntauksia* (s. 99-122). Gaudeamus.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2015). Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, J., Tiittula, L., & Aaltonen, T. (toim.) *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (19-46). Vastapaino.
- Sihto, T., Lahti, A., Elmgren, H. & Jurva, R. (2018) Naisvalitus ja parisuhteen epätasa-arvot. Teoksessa Eerola, P., Pirskanen, H., Alasuutari, V., & Goldblatt, T. *Perhe ja tunteet* (268-284). Gaudeamus.
- Siviilisäädyn muutokset 1990-2022. *Suomen virallinen tilasto, tilastokeskus SVT*. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__ssaaty/statfin__ssaaty_pxt_121e.px/table/tableViewLayout1/ (Viitattu 29.11.2022)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL*. (Viitattu 29.11.2022)

- Terävä, J. & Bök, M. (2018) Tunteita ja tarinoita lapsiperheen arjesta. Teoksessa Eerola, P., Pirskanen, H., Alasuutari, V., & Goldblatt, T. *Perhe ja tunteet* (s. 86-104). Gaudeamus.
- Thompson, S. K. (2012). *Sampling*. John Wiley & Sons, Incorporated.
- Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. Johdanto. (2005) Teoksessa Ruusuvuori, J., Tiittula, L., & Aaltonen, T. (toim.) . *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 8-18). Vastapaino.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.)*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

Liite 1.

Aineiston analyysi

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka		
Enemmän vastuuta vanhemmuudesta	Vastuun määrä lisääntynyt	Muutokset vastuissa ja velvollisuuksissa	Käytännön muutokset arjessa		
Enemmän vastuuta					
Enemmän velvollisuuksia					
Enemmän vastuuta					
Yksin vanhempana	Yksin arjen vastuussa				
Yksin vanhempana arjessa					
Yksin vanhempana arjessa					
Yksin arjesta vastaaminen					
Yksin arjesta vastuussa					
Yksin arjesta vastuussa					
Täysi vastuu kodinhoidosta					
Arki pysyi melko samanlaisena				Arki pysynyt samanlaisena	Arjessa ei muutoksia

Arki jatkunut melko samanlaisena		
Arjen rutiinit pysyneet samana		
Ei suuria muutoksia, pyörittänyt arkea yksin jo aiemmin		
Ei suuria muutoksia, tottunut huolehtimaan arjesta		
Ei suuria muutoksia, hoitanut arkea ja lapsia itse jo ennen eroa		
Ei suuria muutoksia, vetää edelleen arkea eteenpäin		
Ei suuria muutoksia, ollut jo ennen eroa paljon yksin lasten kanssa		
Ei suuria muutoksia, ollut emotionaalisessa vastuussa jo ennen eroa		
Ei suuria muutoksia, hoitanut arkea ennenkin yksin		
Vapaammat arjen aikataulut	Helpottunut arki	Muutokset arjen aikatauluissa

Arjen pyörittäminen selkeämpää		
Arjen hallinta helpottanut		
Vähemmän aikaa lasten kanssa	Osallisuus lasten arjessa	
Enemmän osallisena lasten arjessa		
Opiskelun aloittaminen	Vapaa-ajan muutokset	
Vähemmän vapaa-aikaa		
Uudet harrastukset		
Oma aika		
Lisääntynyt vapaa-aika		
Uuden elämänalueen löytäminen vapaa-ajan toiminnan kautta		
Vuoroviikkovanhemmuus		Huoltajuusjärjestelyiden muutokset
Vuoroviikkovanhemmuus		
Vuoroviikkovanhemmuus		
Huoltajuusjärjestelyt		
Muutto uuteen kotiin	Asumisjärjestelyt	
Muutto uuteen kotiin		

Muutto omaan asuntoon			
Muutto uuteen kotiin			
Muutokset rahankäytössä	Taloudelliset muutokset		
Taloudellisen vastuun tuomat vaikeudet			
Yksinäisyys tuntuu raskaalta	Negatiiviset muutokset	Muutokset henkilökohtaisessa hyvinvoinnissa	Emotionaaliset muutokset
Enemmän väsymystä			
Eri elämien yhteensovittaminen haastavaa			
Eristäytymisen tunteita, illat tuntuvat sinnittelyltä			
Arjen kokemus sidoksissa aikaan, ensimmäiset pari vuotta eron jälkeen raskaita			
Kodin ja päiväkodin välinen liikkuminen raskasta			
Positiivinen vaikutus elämään	Positiiviset muutokset		
Positiivinen vaikutus			
Ilmapiiirin keveneminen			

Ihmissuhteiden katkeaminen	Ihmissuhteiden uudelleen muotoutuminen	Muutokset ihmissuhteissa
Parisuhteen löytäminen		
Läheisempi suhde lapseen		
Arjen jakaminen uuden kumppanin kanssa	Uusi aikuinen jakamassa arkea	
Uusi puoliso mukana arjessa		